

**ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ
V PRAZE**

MASARYKŮV ÚSTAV VYŠŠÍCH STUDÍÍ

Bakalářská práce

Praha 2023

Noemi Bocchiola

**ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
MASARYKŮV ÚSTAV VYŠŠÍCH STUDÍ**

**Kyberšikana na střední škole
Cyberbullying at Secondary School**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Noemi Bocchiola
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku
Vedoucí práce: PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

Praha 2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Bocchiola** Jméno: **Noemi** Osobní číslo: **495752**
Fakulta/ústav: **Masarykův ústav vyšších studií**
Zadávající katedra/ústav: **Institut pedagogických a psychologických studií**
Studijní program: **Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku**

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:

Kyberšikana na střední škole

Název bakalářské práce anglicky:

Cyberbullying in High School

Pokyny pro vypracování:

Bakalářská práce bude zaměřena na fenomén kyberšikany, který se týká dominantně dospívající populace – tedy i středoškolského prostředí. V teoretické části bude provedena pojmová i teoretická analýza této problematiky na základě studia recentní odborné literatury. Praktická část bude postavena na přípravě, uskutečnění, interpretaci a vyhodnocení empirického šetření na vybrané střední škole, se zaměřením na věkové rozmezí 14-19 let.

Seznam doporučené literatury:

1. BENDL, Stanislav. Prevence a řešení šikany. Praha: ISV nakladatelství, 2003
2. ČERNÁ, Alena. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013. Psyché
3. HOLEČEK, Václav. Agresivita a šikana mezi dětmi. Plzeň: Pedagogické centrum, 1997
4. KOLÁŘ, Michal. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001
5. ŘÍČAN Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ P., Jak na šikanu, Grada publishing, 2010
6. ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) bakalářské práce:

PhDr. Petr Nesvadba, CSc. Masarykův ústav vyšších studií ČVUT v Praze

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce: **05.01.2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **05.01.2023**

Platnost zadání bakalářské práce: _____

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.
podpis vedoucí(ho) práce

doc. Ing. David Vaněček, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Studentka bere na vědomí, že je povinna vypracovat bakalářskou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v bakalářské práci.

Datum převzetí zadání

Podpis studentky

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze podklady uvedené v příloženém seznamu.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této bakalářské práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne 5.1.2023

podpis:

Poděkování

Poděkování je směřováno mému vedoucímu práce, panu PhDr. Petru Nesvadbovi, CSc. za jeho trpělivost, toleranci, vstřícnost a ochotu mi pomoci. Hodnotné rady a poznatky, které mi poskytl, mi pomohly ke vzniku obou částí této práce.

Mé veliké poděkování patří mé rodině, příteli a přátelům za nemalou podporu během mého studia a tvoření závěrečné práce.

Anotace

Bakalářská práce „Kyberšikana na střední škole“ cílí na výskyt této problematiky u dospívajících středoškoláků, na to, v jaké podobě tuto problematiku vnímají, interpretují a v některých případech i konkrétně prožívají. Bakalářská práce vymezuje klíčové pojmy, týkající se problematiky šikany a speciálně kyberšikany, a poté se soustřeďuje na informovanost žáků o nebezpečí, ukrývajícím se na internetu a sociálních sítích, na osobní zkušenosti žáků s kyberšikanou a na to, jaký dopad měly na jejich osobní i sociální vývoj. V empirické části se bakalářská práce soustřeďuje na charakter a rozšířenost informací o kyberšikaně ve zkoumaném vzorku středoškolské mládeže.

Klíčová slova:

Šikana, kyberšikana, oběť, agresor, prevence, řešení kyberšikany

Annotation

The bachelor thesis "Cyberbullying at secondary school" focuses on the occurrence of this issue in adolescent high school students, on the form in which they perceive, interpret and in some cases specifically experience this issue. The bachelor thesis defines key terms related to the issue of bullying and especially cyberbullying, and then focuses on the awareness of pupils about the dangers hiding on the internet and social networks, on the personal experience of pupils with cyberbullying and on what impact they had on their personal and social development. In the empirical part, the bachelor thesis focuses on the character and prevalence of information about cyberbullying in the examined sample of high school youth.

Keywords:

Bullying, cyberbullying, victim, aggressor, prevention, dealing with cyberbullying

Obsah

Úvod.....	9
1 Ict definice	10
1.1 Přehled komunikačních zařízení	10
1.1.1 Fax	10
1.1.2 Telefon.....	10
1.1.3 Mobilní telefon.....	11
1.1.4 Počítače.....	11
1.1.5 Internet	11
1.1.6 Sociální sítě.....	12
1.1.7 Smartphone.....	12
1.1.8 Tablet	13
2 Šikana	13
2.1 Definice šikany	13
2.1.1 Historie šikany.....	14
2.2 Dělení šikany	14
2.3 Fáze šikany.....	16
2.4 Agresor.....	17
2.4.1 Osobnost agresora	18
2.4.2 Dopady agresora	19
2.5 Oběť.....	19
2.5.1 Rodinné prostředí a výchova oběti.....	20
2.6 Vývoj oběti	20
2.6.1 Publikum: třída.....	21
2.6.2 Zastánci.....	21
2.6.3 Pedagog	21
2.7 Prevence a řešení šikany	22
3 Kyberšikana	24
3.1 Definice.....	24
3.2 Šikana a kyberšikana	24
3.3 Druhy kyberšikany:	25
Sexting	27
Happy Slapping	27

3.4	Výhody kyberšikany pro pachatele	28
3.5	Rizika kyberšikany pro pachatele.....	28
3.6	Oběť.....	29
3.6.1	Symptomy kyberšikanovaného dítěte.....	29
3.7	Prevence kyberšikany	30
3.7.1	Jak se proti kyberšikaně bránit:	31
3.7.2	Kam je možné se při kyberšikaně obrátit?	31
3.7.3	Rodiče a kyberšikana	32
3.8	Kyberšikana a zákon	33
4	Shrnutí teoretické části.....	33
5	Výzkumné šetření	35
5.1	Cíl výzkumné práce	35
5.2	Hypotézy	35
5.3	Vyhodnocení dotazníku - metoda vlastního šetření	35
5.4	Výsledky dotazníkového šetření.....	37
6	Shrnutí praktické části	58
7	Závěr	59
7.1	Seznam tištěných zdrojů.....	61
7.2	Seznam elektronických zdrojů.....	62
7.3	Seznam grafů	67
7.4	Seznam příloh	68

Úvod

Předložená bakalářská práce chce být příspěvkem k osvětlení problematiky kyberšikany. Tato podoba šikany je problémem, který je v současné době velice rozšířen u mladší generace a mezi uživateli sociálních sítí. Chci se v této práci soustředit hlavně na problematiku kybernetické šikany na střední škole, kde si myslím, že je velice rozšířena a je potřeba se na ni zaměřit obzvláště z toho důvodu, že může mít zásadní dopad na zdravý vývoj dospívajícího jedince.

Každý z nás zná pojem „klasické“ šikany; tento fenomén však v současné době, v éře rychlého vývoje komunikačních technologií, nabyl nových a nebezpečnějších forem. Je to hrozba, kterou si stále ještě plně neuvědomujeme, a proto je boj proti ní – ať již v rodinách, nebo ve škole – stále nedostačující a více či méně nahodilý. Kyberšikana je mnohdy rozšířenější, než se zdá a pachatel, který ji koná, může být v poklidu ukryt za anonymním profilem, což komplikuje jeho vypátrání a řešení problému. V dnešní době existuje mnoho způsobů, jak může jedinec i omylem podpořit kybernetickou šikanu. Mnozí z nás si ani neuvědomují, že již někdy mohli být aktéry určitých podob kyberšikany, a to jak v pozici oběti, tak ale i viníka; stačí si přečíst některé komentáře na sociálních sítích na téma rozličných „nevinných žertíků“. Posměšné video, které někdo za účelem legrace sdílí, dále jej přepoše mezi své přátele, může mít nedozírné následky. Lidé si neuvědomují, že mnohdy i malý žert, který vytvoří někdo na internetu, může psychiku dospívajícího opravdu narušit, a tím i jeho psychosociální vývoj budoucí jednání.

V této bakalářské práci jsem se původně chtěla soustředit na jednu vybranou střední školu a problematiku zkoumat pouze tam. Po zjištění, jak je kyberšikana u dospívajících rozšířena, jsem se rozhodla, že se soustředím na problematiku středních škol obecně a porovnam zkušenosti s kyberšikanou více rozšířeně. Žáci procházejí v tomto období pubertálním vývojem a jakýkoliv zásah do jejich vývoje je může výrazně ovlivnit a narušit. V mém dotazníku, který jsem vypracovala, jsem se soustředila na to, zda lidé, kteří se do něj zapojili, jsou s kyberšikanou, jakkoliv seznámeni, ať jako agresor, přihlížející anebo oběť. Oběti, nebo ti, kteří se s ní setkali, dostali i možnost přímo napsat zkušenost, jakou si z tohoto setkání sami odnesli. Prevence, na kterou se stále více klade důraz, není dostačující, není-li obohacena o nové technologie. I přesto, že se na prevenci podílí např. rodiče, škola anebo organizace, není dětem stále ještě poskytován dostatek informací a protipatření nejsou systematická a důrazná.

1 Ict definice

Informační a komunikační technologie (česky také zkratka IKT) je rozšířeným názvem pro všechnu technologii, která se začala používat ve chvíli, kdy mezi sebou začali technologie komunikovat v krátkém časovém úseku. ICT je vlastně všude, kde se podrobně vyhodnocují a přenášejí data mezi zařízeními: PC, telefon a počítačové sítě. Týká se vlastně všeho, co dokáže ukládat, vyhledávat, přijímat a přenášet informace v digitální podobě. V současné době dosáhla ICT takového rozměru, že na ni stojí média, obchod a také státní instituce.¹

1.1 Přehled komunikačních zařízení

V této kapitole Vám krátce uvedu přehled komunikačních prostředků s jejich charakteristikou. První uvedu jednu z těch nejstarších vůbec až po tu nejnovější, což jsou telefony, tablety a počítače.

1.1.1 Fax

Fax, nebo jiným názvem telefax, je zařízení pro přenos statického obrazu pomocí telefonní linky. Fax čte psaný text anebo obrázek z papíru, rozloží jej na body (pixely) a pošle jej v binární formě na jiný faxový přístroj. Ten zprávu přečte a vytiskne její kopii, nebo ji elektronicky uchová. Za vynálezce faxu je považován Skot Alexander Bain, který svůj „záznamový telegraf“ patentoval už 27. května 1843. V jeho přístroji byl originál dokumentu nakreslen nevodivou barvou na vodivé podložce. Vodivost různých částí předlohy byla snímána jehlou na elektromagneticky poháněném kyvadle. Potom, co jehla přejela po předloze, se podložka posunula o jeden řádek, což se opakovalo pro celý přenášený dokument. Na opačné, tedy přijímací, straně vedení byl papír napuštěný elektrochemickým barvivem, které reagovalo po dotyku jehly přijímače.²

1.1.2 Telefon

Telefon je telekomunikační zařízení, které přenáší hovor přes elektrické signály. Obvykle je vynález telefonu přisuzován vynálezci jménem Alexander Graham Bell. Jeho první telefon byl sestaven v Bostonu USA v roce 1876. Podle novějších údajů vynalezl telefon italský vynálezce Antonio Meucci už v roce 1849, který je považován v současné době i jako objevitel. Je nutno poznamenat, že současný telefon nemá jednoho vynálezce, ale je výsledkem postupného vylepšování vynálezů velkého množství lidí.

V principu elektrických telefonů se jednalo o elektromagnetický mikrofon/sluchátko. Zvuk rozkmital membránu s permanentním magnetem v cívce, která převedla pohyb na elektrický proud. Ten byl pak přenesen vodiči do stejného zařízení, které jej přeměnilo zpět na zvuk.³

¹ Zdroj: <https://www.sprava-site.eu/informacni-a-komunikacni-technologie/#:~:text=Informa%C4%8Dn%C3%AD%20a%20komunika%C4%8Dn%C3%AD%20technologie%20%28zkratka%20ICT%20z%20anglick%C3%A9ho,r%C3%A1mcov%C4%9B%20zasadit%20do%20za%C4%8D%C3%A1tku%2080.%20let%20minul%C3%A9ho%20stolet%C3%AD>

² Zdroj: <http://www.multimediaexpo.cz/mmecz/index.php/Fax>, <https://cs.wikipedia.org/wiki/Fax>

³ Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Telefon>

1.1.3 Mobilní telefon

Mobilní telefon je elektronické zařízení, které umožňuje telefonní hovory. Jeho uživatel však není díky rádiovým vlnám vázán na místo, kde končí telefonní přípojka. Mobilní telefony poskytují kromě spojení s telefonní sítí také posílání SMS zpráv, mohou posílat a přijímat multimediální zprávy (MMS), být online na internetu, poslouchat hudbu, nebo hrát hry.

Přestože vynález bezdrátového telefonu spadá již do konce 19. století, první mobilní telefony pro veřejnost se začaly objevovat až od 50. let dvacátého století v USA a byly zpočátku prodávány jako vybavení automobilů. Okolo 70. let se začalo uvažovat o používání mobilních telefonů i mimo a v 80. letech 20. století se předpokládalo, že se ve vyspělých zemích začne mobilní telefon používat alespoň minimálně. Se snížením ceny za tarify a přenosné předplacené karty se stal počet uživatelů mobilních telefonů srovnatelný s počtem obyvatel Země a překonal počet pevných linek.⁴

1.1.4 Počítače

Počítač je elektronické zařízení, které zpracovává data pomocí předem vytvořeného programu. Současný počítač se skládá z hardwaru a softwaru. Hardware je fyzická část počítače a software jsou operační systémy a programy. Počítač je zpravidla ovládán uživatelem, který počítači poskytuje data ke zpracování a díky tomu počítač prezentuje výsledky. Dnes jsou počítače používány prakticky ve všech oborech lidských činností.⁵

Je obtížné najít v historii první počítač, protože význam slova se v průběhu času měnil. První zařízení, která se později vyvinula v dnešní počítače, byla velmi jednoduchá a byla založena na mechanických principech. Za prvního předchůdce počítače lze považovat mechanické počítadlo, které vzniklo již v Babylonii od poloviny třetího tisíciletí př. n. l. Za vynálezce dnešních počítačů je považován Charles Babbage, který v 19. století vymyslel základní principy fungování mechanického stroje pro řešení složitých výpočtů.⁶

1.1.5 Internet

Internet je celosvětový systém navzájem propojených počítačových sítí, ve kterých mezi sebou počítače komunikují. Společným cílem všech lidí využívajících internet je bezproblémová okamžitá komunikace. Slovo internet pochází z mezinárodní předpony inter (česky mezi) a anglického slova network (česky síť). Nejznámější službou poskytovanou v rámci internetu je komunikační síť WWW. (kombinace textu, grafiky a multimédií propojených hypertextovými odkazy) a e-mail (elektronická pošta), avšak nalezneme v něm i desítky dalších.⁷

První vizi počítačové sítě nalezneme v povídce z roku 1946. V únoru 1958 byla založena agentura ARPA (později DARPA). Dne 29. října 1969 byla zprovozněna síť ARPANET se 4 uzly,

⁴ Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mobiln%C3%AD_telefon

⁵ Zdroj:

http://kik.osu.cz/moodle/pluginfile.php/3001/mod_resource/content/3/%C5%AEvod%20do%20po%C4%8D%C3%ADta%C4%8D%C5%AF.pdf#:~:text=Po%C4%8D%C3%ADta%C4%8D%20je%20v%20informatice%20elektronick%C3%A9%20za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD%20a%20v%C3%BDpo%C4%8Detn%C3%AD_po%C4%8D%C3%ADta%C4%8De%20vyu%C5%BE%C3%ADv%C3%A1ny%20t%C3%A9m%C4%9B%C5%99%20ve%20v%C5%A1ech%20borech%20lidsk%C3%A9%20%C4%8Dinnosti.

⁶ Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Po%C4%8D%C3%ADta%C4%8D> , https://cs.wikipedia.org/wiki/Osobn%C3%AD_po%C4%8D%C3%ADta%C4%8D

⁷ Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>

kteře představovaly univerzitní počítače v různých částech USA. Od té doby počet připojených počítačů i uživatelů exponenciálně roste.⁸

Základní pojmy internetu:

WWW – systém webových stránek, které jsou zobrazovány pomocí webového prohlížeče

E-mail – elektronická pošta

VOIP – telefonování pomocí internetu

DNS – domény (systém jmen počítačů pro snadnější zapamatování)

FTP – přenosy souborů

Instant messaging – online komunikace mezi uživateli⁹

1.1.6 Sociální sítě

Sociální síť, jinak zvaná také jako společenská síť, komunitní síť, je název pro webové rozhraní, ve kterém skupina lidí komunikuje. Sociální síť je služba internetu, která registrovaným uživatelům umožňuje pracovní, školní nebo volnočasovou komunikaci, sdílet mezi sebou informace, fotografie, pocity a aktivity. Na sociálních sítích je možné také nalézt komunikační fóra, kde si uživatelé vyměňují názory, vyměňují si poznatky na určitá témata např. na vaření, politiku atd. Můžou si vybrat, zda jejich komunikace bude probíhat soukromě mezi uzavřenou skupinou lidí, nebo jejich konverzace bude veřejná a budou se k ní moci vyjádřit i cizí uživatelé. Nejčastěji se však diskuse odehrává pouze mezi dvěma uživateli.

Za první sociální síť lze považovat projekt Sixdegrees spuštěný v roce 1997, kde uživatelé měli možnost vytvořit svůj osobní profil a seznam přátel, později procházet seznamy přátel svých přátel. V roce 2000 byla služba ukončena (doména stále existuje, ale lze se zaregistrovat jen na základě pozvánky). V současnosti nejznámější a největší sociální sítě na světě je Facebook s více než miliardou registrovaných uživatelů (květen 2019). K dalším významným celosvětovým sociálním sítím patří Twitter, WhatsApp, LinkedIn, Instagram, YouTube a Tik Tok. Další, které nejsou tak známé, ale přeci jen velice používané jsou: Snapchat, Pinterest, Ask.fm, Vkontakte. V Česku jsou to např. Lide.cz, ČSFD.cz. Dikobraz.cz¹⁰

1.1.7 Smartphone

Smartphone, v českém překladu chytrý telefon, je mobilní telefon, který využívá pokročilý mobilní operační systém, jež umožní instalaci, tvorbu nebo úpravy programů. Smartphony v dnešní době disponují internetovým prohlížečem, je možné na nich pracovat s programem Office, řešit emaily a přehrávat multimédia. Za poslední roky se také změnila

⁸ Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>

⁹ Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>

¹⁰ Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_s%C3%AD%C5%A5, <https://sitevrsti.cz/socialni-site>

kvalita fotoaparátu a je možné si pořídit chytrý telefon se shodnou kvalitou fotografií jako zrcadlový fotoaparát. Dnes se také změnil cenové relace a je možné si chytrý telefon pořídit za menší cenu, a proto jsou k dispozici pro větší skupinu lidí.¹¹

1.1.8 Tablet

Tablet si můžeme jednoduše představit jako chytrý telefon, ale v mnohem větším měřítku. Tablet je odborné označení pro přenosný počítač ve tvaru desky s integrovanou dotykovou obrazovkou, která se používá jako hlavní způsob ovládní. Místo fyzické klávesnice se často používá virtuální klávesnice na obrazovce nebo psaní pomocí stylusu.

Elektrická zařízení se vstupem a výstupem dat na plochém informačním displeji existovala již v roce 1988. V průběhu 20. let bylo představeno mnoho předchůdců tabletů a jejich prototypů. Většinu konceptů ale navrhla firma Dynabook a ti se poté stali předchůdci tabletů a notebooků. Microsoft se pokusil definovat Microsoft Tablet PC, jako mobilní počítač pro práci v terénu v oblasti obchodu. Bohužel navzdory snaze Microsoftu jejich zařízení nedosáhlo u veřejnosti vysokého využití. V dubnu 2010 firma Apple vydala iPad, který díky své větší použitelnosti, životnosti baterie, jednoduchosti a nižší hmotnosti, prorazil a byl u společnosti prosazen a kupován. Tento iPad byl vnímán jako spotřební elektronika a díky tomu se od roku 2011 na trhu objevily dva odlišné typy tabletů – Tablet PC a POST-OC tablet, jejichž operační systémy se původem lišily.¹²

2 Šikana

2.1 Definice šikany

Šikana je novodobý problém, se kterým se v posledních několika letech setkává čím dál tím větší procento populace. Je to sociálně patologický jev, který je na vzestupu. S šikanou se může jedinec setkat prakticky kdekoliv. Doma v rodině, ve školce, ve škole, či dokonce v dospělosti a také v zaměstnání. Je tedy jasné, že se s ní můžeme setkat v jakémkoliv věku. Šikana jako taková je definicí pro násilné, zlomyslné, psychické týrání jedince a jeho pronásledování. Je jasně pochopitelné, že šikana a její záměr je ublížit, ponížit, zastrašit a ohrozit jedince.

Šikana v mnohých případech může začít vcelku nevinně, kdy jedinci může agresor brát svačinu, slovně ho napadat, vyvolávat konflikty v podobě pomluv, vyhrožování, ponižování nebo i sexuálního obtěžování. V horších případech, kdy zjistí agresor, že jedinec je slabší a odmítá se bránit, třeba ze strachu zhoršení situace, násilí přibývá. Může dojít k bití, slovnímu vydírání a útoky, poškozování věcí a krádeží peněz. Je důležité v tuto chvíli zasáhnout a agresora zastavit, problematika šikany spočívá právě v dlouhodobém působení. Šikanou je velice často poškozeno psychické zdraví jedince anebo i skupiny lidí.¹³

¹¹ Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Chytr%C3%BD_telefon

¹² Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Tablet_%28po%C4%8D%C3%ADta%C4%8D%29

¹³ Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ikana>, <https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>,

2.1.1 Historie šikany

Ostrakismus byl zaveden v athénské ústavě v roce 510 př. n. l. Ostrakismus je v původní formě takzvané střepinové hlasování o vypovězení občana ze starověkých Athén. V současné době je tento pojem používán obecně, ostrakizovat znamená vyloučit jedince z kolektivu.

Ostrakismus, původně ustavený jako ochrana proti nastolení tyranie, byl hojně využíván v politickém boji, kdy dopadal i na schopné a ambiciózní politiky. Docházelo i k případům, kdy ostrakizovanému byl zvláštním výnosem povolen předčasný návrat.

Ostrakismus znamená vytěsnění jedince z kolektivu nebo společnosti, jeho částečné nebo úplné ignorování. Je využíván kolektivem jako trest, nebo někdy jako forma nátlaku. Nejčastější je v kolektivech dětí a mladých lidí, kde slouží k částečné nebo úplné izolaci neoblíbeného jedince.¹⁴

2.2 Dělení šikany

Šikana, jako patologický jev, který má také své určité rysy. Vzhledem k tomu, že je šikana málo definována a vysvětlena pro rodinné příslušníky, měla by být naopak pro pedagogy definována perfektně. Pedagogové se s ní setkávají nejčastěji a měli by znát její rozdělení, aby mohli zasáhnout v závažných situacích a postupovat správně při řešení problému.

Je důležité sledovat dění okolo nás a ve chvíli, kdy bychom měli na šikanu jakékoliv podezření, je nutné se situací zabývat a vyhodnotit chování možných agresorů, kterých se podezření týká. Rozdělení šikany viz níže:

1. Dle doby trvání – šikana se rozděluje na krátkodobou a dlouhodobou

Zde je důležité, jak dlouho šikana trvá a jaké následky to má a může mít na jedince. Proto se rozlišuje na krátkodobou a dlouhodobou.

Krátkodobá:

Občas agresori, kteří s šikanou začnou, mívají nějaké rodinné problémy a tímto je ventilují ven. Může to být například rozvod rodičů, jejich časté hádky anebo smrt v rodině. Ne vždy musí ale šikana začít z těchto důvodů. Stává se také, že agresor se jednoduše nudí anebo je frustrovaný, něco oběti závidí a tím, že ponižuje jedince, si ulevuje. Tato šikana je právě krátkodobá a většinou netrvá dlouhou dobu, brzy se vyřeší za pomoci rodičů či pedagogů.¹⁵

Dlouhodobá:

Tento typ šikany je právě tím největším problémem, jelikož problémy a situace, které vedou agresora k šikaně, jsou hlubší. Jsou zde dvě situace, které agresora dovedou k tomuto kroku.

Jeden z důvodů je ten, že děti znají agresivní chování z domova. Rodiče mohou být

¹⁴ Zdroj:

<https://www.spektrumzdravi.cz/psychologie/sikana#:~:text=Ostrakismus%20znamen%C3%A1%20vyt%C4%9Bs%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD%20jedince%20z%20kolektivu%20nebo%20spole%C4%8Dnosti%2C,slou%C5%BE%C3%AD%20k%20%C4%8D%C3%A1ste%C4%8Dn%C3%A9%20nebo%20%C3%BApln%C3%A9%20izolaci%20neobl%C3%ADben%C3%A9ho%20jedince>, <https://zszelena42.cz/index.php/skolni-rok/blog-2018-2019/282-jak-jsme-v-dejepisu-ostrakizovali-tak-trochu-naopak>, <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ostrakismus>

¹⁵ [ELLIOT, M.: Jak bránit své dítě, Praha: Portál, 1995, 1. Vydání, s. 85., ISBN 80-7178-419-2]

agresivní k sobě a agresor si tím pádem neuvědomí, že je to špatně a kopíruje chování z domova. Tyto děti mají většinou pocity nedostatečnosti, mohou být v rodině ti, kteří jsou terč ponižování, sexuálního obtěžování a násilí doma. Poté tuto frustraci přenáší a ventilují zlobu dál.¹⁶

Druhým důvodem může být povýšenost nad ostatními, dítě je rozmazlené a dostane vše, co chce. Většinou jsou tyto děti jedináčci, dostanou, co chtějí a cítí se mocnější oproti ostatním, třeba spolužákům, kteří si tento "luxus" nemohou dovolit.¹⁷

2. Dle přímosti:

Přímá

Přímá šikana je velice rozmanitá a viditelná i okolí. Jedná se o násilí všeho druhu. Jedná se především o násilí jako bodání, kopání, bití, ponižování, urážky, poškozování osobních věcí atd. Jedinec se většinou tomuto druhu šikany nemůže nějak bránit.¹⁸

Nepřímá

Jedinec je většinou nějak vyčleněn z kolektivu, je v určité sociální izolaci. Okolí, které ho nebere vážně a nemluví s ním. Tento jev je nejvíce častý u dívek, většinou v dospívajícím věku. Důvody dosud ale nejsou jasně dané a může se o nich pouze spekulovat. Jedinec, který je takto nepřímo šikanován se většinou snaží kolektivu nějak zavděčit a tím občas situaci naopak zhorší a dostane se mu větší pozornost a výsměch. Časem tento výsměch může přejít právě do přímé šikany a násilí, které je s ní spjato.¹⁹

3. Dle formy – jak a kde – třídní, internetová – kyberšikana

Současná doba a možnost užívání mobilních zařízení, počítačů, tabletů umožňuje dětem neomezený přístup (pokud není rodiči dáno jinak) na internet a tam se právě kyberšikana nejvíce rozšířila. Tím, že mají děti případně neomezený přístup k internetu, mají také možnost sledovat různé webové stránky plné fyzického násilí a lze poté předpokládat, že si budou brát příklad a pokoušet se násilí napodobit. Také komunikují s dalšími vrstevníky. Internet je perfektním prostředím pro sexuální devianty a také pro agresory, kteří se mohou schovávat za falešnými profily a využívají anonymitu za účelem ublížit svému okolí. Za kyberšikanou nemusí stát pouze jeden agresor, ale dokonce celá skupina, která vyhrožuje jedinci po internetu. Mohou vyhrožovat různými způsoby, ať třeba fotografiemi, posměšky, urážky pod příspěvky anebo výhrůžkami týkající se násilí, které mu chtějí provést. Kyberšikana se velice těžko řeší, jelikož anonymita internetu je opravdu silná a těžko se dokazuje, kdo je opravdový agresor. Občas se situace agresora a oběti obrátí a to tím, že původní oběť se mstí agresorovi, začne agresora vydírat a podobně. Nejvíce kyberšikany se děje přes sociální sítě (Facebook, TikTok, Twitter, Instagram). Kyberšikana je vlastně druh nepřímé šikany.²⁰

Bossing

S šikanou se člověk nemusí setkat pouze ve školním prostředí nebo na internetu, ale také v zaměstnání. I zde rozdělujeme 2 druhy šikany – mobbing a bossing. Mobbing můžeme

¹⁶ [ELLIOT, M.: Jak bránit své dítě, Praha: Portál, 1995, 1. Vydání, s. 87., ISBN 80-7178-419-2]

¹⁷ [ELLIOT, M.: Jak bránit své dítě, Praha: Portál, 1995, 1. Vydání, s. 89., ISBN 80-7178-419-2]

¹⁸ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 21. – 22., ISBN 978-80-247-2991-6]

¹⁹ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 22., ISBN 978-80-247-2991-6]

²⁰ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 24., ISBN 978-80-247-2991-6.]

přirovnat k šikaně od spolupracovníků. Bossing je naopak jako šikana vedoucích pozic vůči svým podřízeným.²¹

5 kategorií:

1. Nemožnost se vyjádřit, neustálé přerušování, kritika k vykonané práci a vyhrožování
2. Sociální izolace, kdy kolegové s obětí nemluví
3. Útoky, které jsou vedené jako pomluvy, neúcta, zesměšňování a útok na pověst oběti
4. Útoky vedené obětí na jeho osobní a pracovní život, kdy je vyčleněn, nedostává žádné úkoly a požadavky a ty, které dostane, jsou většinou nesplnitelné.
5. Nátlak na oběť při zdravotních potížích, nucení příchodu do práce, zlehčování nemoci, fyzické násilí²²

Třídní šikana

Třídní šikana je nám známá a trvá neustále. S tímto typem šikany se má možnost setkat skoro každý pedagog. Nejdůležitější je si jako pedagog ve třídě vybudovat dobré vztahy s žáky, aby k vám měli důvěru a nebáli se svěřit s možnou šikanou, měli ve vás oporu a věřili vám, že mu s problémem pomůžete.

4. Dle agresora– rozdělení na dospělé, vrstevníky, kolegy v práci

2.3 Fáze šikany

1. stupeň – zrod ostrakismu

Může docházet k odmítání jedince. Důvody mohou být například odlišné oblečení, které neodpovídá standardům agresorů, vlastnit horší mobilní telefon, a to může vést k posměškům a opakovanému dobírání si jedince. Jedinec je jednoduše společností odmítán a pomlouván.

Tento stupeň šikany může vznikat kdykoliv a vyskytuje se ve všech společenských vrstvách.²³

2. stupeň – fyzická agrese a manipulace

Jedinec se stává něco jako obětním beránkem či "boxovacím pytle". Slouží jako ventil emocí pro agresora. Jedinec může sloužit jako loutka pro pobavení okolí a agresora a tím uspokojuje agresorovy potřeby. Manipulace ze strany agresora s obětí je stupňována.

Avšak v této fázi šikana nemusí pokračovat. Záleží na okolí, zda jedince podpoří a existuje ve skupině soudržnost, která agresora odradí od napadání z důvodu, že již nebude zábavný, a naopak se šikana obrátí proti němu.²⁴

²¹[BENDL, S. Prevence a řešení šikany ve škole, 1. Vydání, Praha: ISV nakladatelství 2003, s. 19 -21, ISBN 80–86642-08-9]

²² [BENDL, S. Prevence a řešení šikany ve škole, 1. Vydání, Praha: ISV nakladatelství 2003, s.19.- 21, ISBN 80–86642-08-9]

²³ [KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny diagnod. Praha: Portál, 1997, s. 31-32., ISBN 80-7178-123-1]

²⁴ [KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny diagnod. Praha: Portál, 1997, s. 32-33., ISBN 80-7178-123-1]

3. stupeň – vytvoření jádra

Vytvoření jádra skupiny agresorů, kteří spolupracují. V této fázi je velice důležité zasáhnout a zastavit ji. Agresor/agresoři by neměli mít více prostoru pro šikanu, jelikož je šikana účelová a opakovaná.²⁵

4. stupeň – většinové přijímání normy agresorů

Tato fáze je klíčová i pro žáky/spoluzáky, kteří se tzv. spiknou s agresory a šikanu posílí tím, že se do ní zapojí. Přichází tzv. uspokojení i pro ně, chovají se krutě a oběť přijímá své postavení v kolektivu. Prakticky se pro okolí stane šikana normální a není vnímána jako něco špatného.²⁶

5. stupeň – dokonalá šikana.

Žáci se rozdělí na 2 skupiny, a to jsou oběti šikany a agresoři. Agresoři v této fázi již neznají hranici a útočí všemi směry. Násilí, které provádějí, berou jako legraci, využívají slabost oběti, jako třeba školní znalosti a materiální věci. Tento druh šikany se ve školách ale projevuje velice zřídka, většinou se může objevit spíše ve výchovných ústavech, věznicích atp. Tato fáze je velice nebezpečná, může totiž u oběti dojít k psychickým poruchám, depresím a může docházet k výbušnému/autodestruktivnímu chování jedince.²⁷

2.4 Agresor

Kdo bývá v šikaně agresorem?

Zde budeme hovořit spíše o psychické stránce agresorů. Důvody k jejich agresi vnímáme jako léčení mindráků. Avšak tento názor se nezakládá na pravdě, jelikož ti, kdo šikanují, úzkostmi, mají vnitřní problémy, které se týkají špatné rodinné výchovy a nejsou si sebou jistí. Právě sebejistota je jedna z věcí, která agresorům oponuje, a proto mají potřebu druhé napadat. Agresoři nevnímají vinu za své činy, naopak jejich chování dávají za vinu druhým – oběti. Tvrzení o provokaci ze strany oběti a nadávky ze strany agresora bývají často obhájeny tím, že se agresor pouze bránil. Násilí pramení ze strachu ovládnutí a strachu o sebe. Parazitují na vztazích vůči ostatním a jejich agresivní chování je egocentrické, neohleduplné a sobecké.

Pokud bychom chtěli poukázat na špatnou výchovu, je potřeba se zaměřit na tu rodinnou, kde může docházet k mnoho chybám – např. Rodiče neprojevují zájem o dítě, často používají psychické a fyzické týrání, jsou k dítěti lhostejní a citově odtažití.

Naopak po fyzické stránce může jít i o tělesně zdatné jedince, nebo také jedince s vysokou inteligencí, kteří usilují o vytvoření skupinu lidí ve svém okolí, díky které se bude cítit oběť bezmocná.

Jejich touha ovládat druhé a dominovat ostatním je veliká. Ublížení druhé osobě v nich vyvolá vzrušení a potěšení. Kruté chování je jejich tzv. motivem, umí se ovládat a chovat ve vypjatých situacích a zanechat „chladnou hlavu“. Když přijde na konfliktní situace, prožívají euforii, která je spojená s rizikem.²⁸

²⁵ [KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny diagnost. Praha: Portál, 1997, s. 35-36., ISBN 80-7178-123-1]

²⁶ [KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny diagnost. Praha: Portál, 1997, s. 36 ISBN 80-7178-123-1]

²⁷ [KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny diagnost. Praha: Portál, 1997, s. 36-37., ISBN 80-7178-123-1]

²⁸ [ŘÍČAN, P. Agresivita a šikana mezi dětmi. 1.vyd., Praha: Portál, 1995, s. 31-38., ISBN 80-7178-049-9]

2.4.1 Osobnost agresora

Dle Vágnerové, K. a kolektivu (2009, s. 84-86) a výzkumu Koláře, M. lze předpokládat, že existují tři typy agresorů:

Hrubý – „Hrubián“

Primitivní, impulsivní, který mívá silné energetické přetlaky. Má časté kázeňské postihy a narušený vztah k autoritám. Bývá začleněn ve skupinách, které páchají trestné činnosti. Toto chování bývá spojeno také s brutalitou rodičů, které v agresorovi vyvolají pocity, kdy musí chování napodobit a ventilují ho mezi své oběti.

Forma šikany – Vyžaduje stoprocentní poslušnost oběti, šikanuje za účelem zastrašení. Jeho způsob šikany je nelítostný, masivní a tvrdý.

Kultivovaný - „Slušňák“

Tento typ agresora je kultivovaný, na první pohled slušný, avšak více úzkostný. Mívají také sadistické a sexuální způsoby, jak oběti ublížit. Jednají chladnokrevně, k šikaně používá pomoc svého okolí a berou je jako své „sluhy“. Toto chování vychází z přísné výchovy rodičů, kdy jsou velice důslední a styl jejich výchova by se mohla přirovnat spíše k vojenskému výcviku bez lásky.

Forma šikany – Šikana a mučení oběti je cílené a promyšlené. Děje se spíše v tichosti, aby jej nemohli vidět svědci.

Optimistický - „Srandista“

Většinou se řadí mezi oblíbence. Má na své okolí určitý vliv, rád na sebe vztahuje pozornost, je zábavný, zajímavý svou dobrodružností a optimismem. Svou pozornost na sebe vztahuje třeba vymyšlením a provedením něčeho škodolibého vůči své oběti. Pokud bude mít své diváky, tak agresor bude mít důvod pokračovat a tím uspokojí i svou potřebu pozornosti a i to, že ho okolí přijme mezi sebe. Zde rodina ani nemá takový vliv na agresora, problémem je spíše neuspokojování duševních potřeb a také absence mravních hodnot v rodině.

Forma šikany – šikana zde slouží pro vlastní pobavení a pobavení svého okolí. Většinou je tento typ šikany skryt a není tím pádem okolím vnímán negativně.

K psychickým stránkám a manipulací agresorů také patří tyto dvě metody:

1. **Psychická manipulace** – Agresor přesvědčuje oběť nenásilně k rozhodnutím, které oběť nechce, pomocí psychické manipulace. Je to tzv. převýchova „kamarádkých“ vztahů.²⁹
2. **Vymývání mozku** – Agresor se snaží oběti změnit pohled na věc a její myšlení. Usiluje o přesvědčení k věcem, ke kterým se oběť dříve stavěla negativně a vnítil postoje, které nechtěla dříve přijmout.³⁰

²⁹ [KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny diagnod. Praha: Portál, 1997, s. 42-43., ISBN 80-7178-123-1]

³⁰ [KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny diagnod. Praha: Portál, 1997, s. 43-44., ISBN 80-7178-123-1]

Motivy:

„Upoutání pozornosti“ – Agresor chce být středem pozornosti, chce mít od svého obecnstva obdiv a přízeň

„Zabíjení z nudy“ – Agresor je šikanou vzrušen a dodává mu „život“

„Mengeleho“ – Agresor zkouší, co jedinec zvládne

„Žárlivost“ – Závist vůči oběti, chce se jí mstít

„Prevence“ – Oběť šikany přechází do bodu, kdy se sama stává agresorem

„Vykonat něco velkého“ – Agresor dokazuje sám sobě, že zvládne vykonat něco velkého³¹

2.4.2 Dopady agresora

Agresoři se v posledních ročnících školy stávají členy různých skupin. Tyto skupiny bývají ty, které se během dospívání a později v dospělosti dostávají do střetu se zákonem. Pokud nezasáhne výchova, zákon, nebo nejsou v péči výchovných institucí, formují v sobě antisociální chování a svým chováním se připravují na trestnou činnost. Právě tyto činy se stávají zárodem a vážou se k šikaně. Pokud zasáhne jeden z výše zmíněných aspektů výchovy, snižuje se tím pravděpodobná kriminální budoucnost v dospělosti. U chlapců je toto chování pravděpodobnější než u dívek. U dívek je menší možnost střetu se zákonem. Je ale dokázáno, že se jejich chování přenáší na jejich potomky například výchovou, postojem k nim, nebo tím, jak řeší jejich problémy.

Problémy mohou nastat i u dětí, které šikaně pouze nahlížely, jelikož ztrácí představu a iluzi o společnosti. Dopady jsou takové, že nechápu, kdy by měli zasáhnout a pomoci, zajistit ochranu někomu, kdo šikaně čelí. Tento postoj s sebou mohou nést až do dospělosti, kdy k trestné činnosti mohou nahlížet podobně. Pokud tedy děti šikanu vnímají a nesnaží se proti ní bojovat, poškozují agresor mravní a morální postoje společnosti. První náznaky mohou přicházet ve školním věku, kdy se u dětí projeví zhoršením prospěchu a družení se s pochybnou partou.

2.5 Oběť

Konkrétní popis oběti šikany není přesně definován. Každé dítě se může stát obětí šikany, ale existuje charakteristika obětí, které se stávají obětmi opakované šikany. Typickým znakem, který pozorujeme je bojácnost, strach se vyjádřit a zranitelnost. Pokud stanou před problémem, který není lehkou řešitelný, propadají panice, výčtkám svědomí a velice často hraje roli také sebekritika. Jejich povaha není tak zdatná, jako je u agresorů, to ovšem není pravidlem. Naopak oběť může být ze začátku zdatná a sebevědomá, ale postupem nabývající šikany se stává tichá a citlivá, pokud jsou v nepříjemné situaci a v nějakém oslabení, nebo se nějakým způsobem odlišují od skupiny. Mívají méně přátel, jsou považováni za outsidersy, a proto jsou i „lepší“ a lehkou obětí pro agresora.

³¹ [KOLÁŘ, M. Bolest šikanování. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 85. ISBN 80-7367-014-3]

V této době také vzrůstá šikana, která je založena na tělesně či mentálně hendikepované lidech, rasově odlišné, nebo třeba na lidech s vyšším IQ. Ohrožujícím faktorem je psychické znevýhodnění. Nižší mentální způsobilost způsobí větší dezorientaci ve společnosti, vztazích a naivitu.

Typologie obětí:³²

1. oběti "slabé" s tělesným a psychickým handicapem
2. oběti "silné" a nahodilé
3. oběti "deviantní" a nekonformní
4. šikanovaní žáci – scénář životní oběti

2.5.1 Rodinné prostředí a výchova oběti

V rodinném prostředí, nastává riziko nesvobodného a harmonického rozvoje osobnosti. Zranitelnost dítěte je nejvíce oslabena a ovlivněna ve chvíli, kdy je mu zamezováno v kolektivu být vlivný a oblíbený. Právě proto je důležité upozornit na faktory v rodinném prostředí, které s výchovou oběti souvisí a ovlivňují ji:

1. **Hyperprotetivní matka:** dítě neustále rozmazluje, nenechá dítě jednat samostatně, nenechá ho samotného čelit problémům
2. **Jedináčkovská výchova** – nerozvíjí vstřícnost a potencionální vrstevnickou vzájemnost
3. **Problematický vztah k násilí** – rodina zastává názor, že práť se je špatné a dítě se poté nedokáže při konfliktu samo bránit.
4. **Sociálně izolovaná rodina** – například členové různých sekt
5. **Rodina s prudérní sexuální výchovou** – dítě se může děsit věcí, které jsou pro jeho vrstevníky běžné³³

2.6 Vývoj oběti

"Normální" a podle některých názorů "zocelující a otužující" šikanování způsobuje adresátům zjevné poruchy v sociální (školní) a osobnostní adaptaci. Často se u nich vyskytuje:

- Nepozornost při vyučování,
- Zhoršení prospěchu,
- Tendence k nadměrné omluvené absenci (simulace nemoci),
- Tendence k neomluvené absenci (záškoláctví),
- Poruchy sebehodnocení a narušené, negativní sebepojetí,
- Celková nejistota a stále přítomný strach.

Spíše výjimečně se stane, že takto vyčerpaná, ke zdi přitlačená a ustrašená oběť se najednou postaví na odpor a použije nepřiměřené obranné prostředky. V sebeobraně například způsobí těžké zranění nebo i smrt agresora.

³² [KOLÁŘ, M. Bolest šikanování. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 89. ISBN 80-7367-014-3]

³³ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 63-64. ISBN 978-80-247-2991-6]

2.6.1 Publikum: třída

Agresoři velice často šikanují pro radost a svou oběť rádi trýzní. Oběť prochází určitým zotročením. Dalším důvodem je imponování svým spolužákům, před kterými předvádí svou moc. U chlapců bývá dokazování sil při sportech, je záměrné a také ukazují jejich sílu před dívkami. Pro děti, obzvláště v dospívání, bývá toto dokazování pro chlapce atraktivní.

Počátek šikany bývá vnímán s odporem, jelikož se vymyká jejich výchově, avšak je po čase akceptováno a poté i podporováno, záleží na délce šikany, jelikož délka šikany ovlivňuje mentalitu ve třídě. Žáci se na šikaně nepodílejí, nic s ní nedělají a jeví se pro ně jako normální, tím pádem se z nich stávají spojenci. K šikaně se nevědomě, za účelem pocitu bezpečí, postupně přidávají i ostatní, což je pro agresora známkou toho, že žáci nebudou šikanu nahlašovat. Jelikož ten, kdo s ní nesouhlasí a nešikanuje, je podezřelý.³⁴

2.6.2 Zastánci

Z pravidla zastánců jich ve třídě bývá méně, neznamená však, že nemusí tvořit velkou část. Nejčastěji se mezi zastánce řadí dívky. Jsou to tzv. bojovnice za spravedlnost. Trhají partu v tom, že jsou v dobrém slova smyslu odlišné, nenechají se zlákat a ovlivnit svým okolím.

Zastánci bývají z pravidla ty děti, které jsou zodpovědnější a je jim chování vštípeno rodinnou výchovou. Ve třídě bývají tito jedinci vnímáni pozitivně. Jsou vlivní a spadají mezi oblíbence. Patří mezi ty spolužáky, kteří jsou ochotní pomoci i v jiných situacích, ale nemusí se nutně jednat pouze o šikanu. Právě tyto děti formují třídu a jejich postavení vůči šikaně. Třída se pak stává odolnější vůči šikaně, a proto je důležité svoje děti v tomto chování podporovat při jakékoliv příležitosti.³⁵

2.6.3 Pedagog

Otázkou je, zda pedagog může být součástí šikany. Záleží, zda pedagog podporuje třídu rovnoměrně a snaží se ve třídě navodit pozitivní atmosféru.

Bohužel ne každý učitel si uvědomuje a vnímá situaci ve třídě. Pedagog může přispět šikanou jedince tím, že zkritizuje jeho práci. Samozřejmě, že kritika může přijít zcela oprávněně, ale nesmí přejít do ironie, kdy je záměrně později použita proti oběti a může být vnímána jako posměch.³⁶

„Učitel někdy ignoruje známky šikany – bezděčně nebo vědomě – proto, že metodický pokyn MŠMT o šikaně mu ukládá odpovědnost, která je těžko únosná. Pokud totiž nevyšetří šikanu, o které ví, může být trestán. Jak ukázal výzkum, děti jsou často zklamány tím, jak málo učitelé proti šikaně dělají, jak ji přehlížejí, jak podceňují utrpení, které pro oběti znamená, jak polovičatě a neobratně ji vyšetřují a jak málo ji trestají. Takový vlažný přístup agresory nepřímo povzbuzuje.“³⁷

³⁴ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 63-64., ISBN 978-80-247-2991-6]

³⁵ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 64-65., ISBN 978-80-247-2991-6]

³⁶ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 65., ISBN 978-80-247-2991-6]

³⁷ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 66., ISBN 978-80-247-2991-6]

Častokrát jsou děti přenechány řešení problémů mezi sebou. Na tom není nic špatného, pokud jsou tyto problémy řešeny ve třídě, kde vyvíjí své komunikační a sebeprosazování umění kompromisu a usmiřování. To ovšem během šikany neplatí a je potřeba obětem opravdu pomoci.³⁸

„Hlubinná psychologie nachází v postojích učitelů k šikaně – vedle vědomého odsouzení a odporu – skrytou vědomou sympatii s agresory. Existuje typ žáky, který má dobrý prospěch, je mezi spolužáky oblíbený, může být dokonce předsedou třídy a mít neomezenou důvěru učitelů, mj. proto, že se na něj mohou spolehnout při zajišťování kázně – zároveň však je ve skrytém životě třídy bezohledným diktátorem a kápem agresorů. V takových případech jsou učitelé bezděčnými spojenci šikany a oběti jsou zcela bezbranné. I kdyby se ozvali, nedovolají se.“³⁹

2.7 Prevence a řešení šikany

Lze se před šikanou bránit a lze prevencí opravdu dosáhnout stoprocentní úspěšností eliminace šikany?

Cíle prevence jsou jasně dány a škole by mělo jít o bezpečí žáků, jejich začlenění do kolektivu a vytvoření dobrého prostředí pro jejich rozvoj. Jednak prevence začíná u výchovy dětí a dohledem jejich rodičů, kdy by na mládež měl být kladen důraz v osvojování pozitivního sociálního chování, upozornění a vysvětlení negativních projevů, projevů agrese a dohled na neporušení zákona.

Děti tráví mnoho času v rodinném a školním prostředí, kde se střetávají i se svými přáteli a tvoří tím skupiny. Již od základní školy, kde by se měla formovat osobnost dítěte, je důležité, aby škola dbala a dodržovala povinnost přípravy dospívajícího jedince na nežádoucí jevy, které ho mohou potkat v životě, mohou mít negativní dopady a mohou mít dopad na celý život.

Prevence by měla být žákům předkládána často a měla by také být součástí výuky. Měl by se klást důraz, aby se začalo s prevencí na základní škole a pokračovalo se s ní do konce střední školy, kdy je vývoj u dítěte v největším rozvoji. V České republice se řešením a prevencí šikany zabývá Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). MŠMT stanovuje základní strategie v daných oblastech prevence, stanovuje její priority a vytváří materiální, personální a finanční podmínky nezbytné pro vlastní realizaci prevence ve školství.

„Školy a školská zařízení mají mimořádnou odpovědnost za to, aby předcházely vzniku tohoto problému a aby se s ním odpovědně vyrovnávaly již při jeho vzniku. Poznatky jasně ukazují, že tam, kde se věnuje náležitá pozornost kvalitní prevenci šikanování, její výskyt významně klesá a nepřenáší se ani mimo školy a školská zařízení.“⁴⁰

Každá škola by měla mít vypracovaný preventivní program, který ovlivní chování a rizikové faktory u šikanujícího agresora, a i u oběti šikany. Prevencí by se mělo dosáhnout pozitivního prostředí ve třídě/šколе a eliminovat co nejvíce šikanu.

V oblasti šikanování rozlišujeme podle Bendla tři základní druhy prevence:

³⁸ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 66., ISBN 978-80-247-2991-6]

³⁹ [ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. s. 68., ISBN 978-80-247-2991-6]

⁴⁰ Zdroj: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikanovani>

Primární prevence

Je využita tam, kde doposud k žádné šikaně nedošlo. Tato prevence je ta nejjednodušší ze všech tří. Primární prevence spočívá také v informovanosti rodičů, dětí, pedagogů a veřejnost o preventivních aktivitách ve škole. Jeden z nejzákladnějších faktorů prevence je formování a pěstování zdravého sebevědomí u dítěte, samostatnost a schopnost sebeprosazení, její podstata tedy stojí na harmonické výchově dítěte. Nejlepší ochrana proti šikaně je vytváření kamarádských, otevřených a bezpečných vztahů ve škole.

Sekundární prevence

Tato prevence nastupuje ve chvíli, kdy již k šikaně došlo a chceme ji včasné zastavit a zamezit jakémukoliv působení. Zde musí zasáhnout včasná diagnostika šikany, jejímu okamžitému vyšetření a nastavení pedagogických opatření. Musí přijít do role výchova, rozhovor s rodiči, kteří musí být o šikaně obeznámeni, následně poté rozhovor s obětí a agresorem. Poté nastupuje výchovná práce.

Terciární prevence

Zde je účel jasný, a to je zabránění prohloubení traumatu, zabránit rozvoji nevratných následků a systémového násilí. Je třeba klást na tuto část důraz a dbát na oběť šikany, aby její posttraumatická stresová porucha byla řešena. Existuje také představa o specializovaných pracovištích, která by s agresory pracovala.⁴¹

Co se týká prevence a řešení šikany, je důležité, aby škola pracovala s níže zmíněnými institucemi.⁴²

Instituce:

- *Pedagogicko – psychologické poradny*
- *Střediska výchovné péče*
- *Policie ČR*
- *Orgány sociálně právní ochrany dítěte*
- *Psychiatrie*
- *Dětský psycholog*
- *Linka důvěry*

Zmíněné instituce by měli být připraveni vždy poskytnout kvalifikovanou pomoc pedagogům. Právě tyto instituce pomáhají a seznámí děti s tím, jak šikanu řešit. Pomohou jim nahlédnout na šikany z druhé strany. Pedagogům jsou nabízeny výcviky, kde jsou poučeni, jak šikany diagnostikovat a jak ji následně řešit.

⁴¹ [BENDL, S. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: ISV, 2003, s.78., ISBN 80-8642-08-9]

⁴² Zdroj: <https://www.zssvermova.cz/poradenstvi/specificky-program-proti-sikanovani.html>

3 Kyberšikana

3.1 Definice

Kyberšikana je s šikanou nerozlučně spjata, sdílí mnoho jejích základních rysů a projevů. Definice kyberšikany je poměrně těžká. Jde o poměrně nový a velice rychle rozvíjející se fenomén, kdy zatím nedošlo k přímé definici. Téměř každý dospělý a dospívající dnes používá internet a vlastní profil na nějaké sociální síti nebo internetové stránce. Tím, že vlastní osobní profil na sociálních sítích ukazuje svému okruhu uživatelů, který se na stejné sociální stránce nachází, jeho údaje. Jedná se o e-mailovou stránku, jméno, příjmení, věk. Může také zařadit adresu bydliště, kam dochází do školy, telefonní číslo a také profilovou fotografii. Ovšem právě kyberšikana je v tomto nebezpečná a mnoho uživatelů, kteří chtějí, mohou přesně těchto údajů lehkou zneužít. Proto by se měl klást velký důraz na prevenci kyberšikany, děti poučit o všech možných nástrahách internetu, na co si dávat pozor.⁴³

3.2 Šikana a kyberšikana

Kyberšikana (též kybernetická šikana, počítačová šikana či cyberbullying) je kolektivní označení šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony. Kyberšikana slouží k záměrnému poškození uživatele a možnosti být např. „anonymně“ agresivní vůči uživatelům internetových stránek. Šikana je přímá a je ubližováno oběti „tváří v tvář“. Stejně jako šikana je kyberšikana opakované chování a ukazuje se zde nepoměr sil mezi agresorem a obětí. Mezi další kritéria, která identifikují kyberšikanu, jsou ta, kdy oběť vnímá, co se děje, jako nepřijemné a ubližující.⁴⁴

Anonymita:

Na oběti kyberšikany můžou agresori útočit anonymně, nikdo se nedozví, kdo za profilem agresora stojí a je to velice těžko dohledatelné. Agresor si může vypůjčit osobní údaje od někoho jiného, vymyslet si jiné jméno, přezdívku, věk, bydliště a nastavit jiný profilový obrázek. Je pro ně potom velice lehké útočit přes internet, a právě síla anonymity jim dává určitou sílu, kterou by třeba v reálném životě neměli a neměli by ani odvahu se oběti postavit. Agrese tím pádem může i stoupat a oběť proti ní velice těžko bojuje.

Proměna agresora:

Tato proměna souvisí právě se silou anonymity, kdy se jedinec skrývá za profilem někoho jiného. Agresor vždy nemusí být ten silnější, jako to bývá u šikany, ale naopak může mít talent a rozumět více technologiím, což mu dává určitou výhodu a může se schovat prakticky za kohokoliv.

⁴³Zdroj: <https://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>, <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/103-29>, https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.msmt.cz%2Fuploads%2FPriloha_7_Kyber_sikana.doc&wdOrigin=BROWSELINK, <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/17-cojekyllkybersikana#:~:text=Kyber%C5%A1ikana%20je%20v%C4%9Bt%C5%A1inou%20spojen%C3%A1%20s%20psychick%C3%BDm%20t%C3%BDr%C3%A1n%C3%ADm%20ob%C4%9Bt%C3%AD%2C.do%20sebe%20a%20nekomunikuj%C3%AD%20o%20probl%C3%A9mech%20s%20okol%C3%ADm>

⁴⁴Zdroj: <https://www.zstgmivance.cz/rizika-komunikace/teenageri-a-komunikace-na-internetu-kybersikana.html>

Proměna oběti:

Obětí šikany jsou většinou lidé, kteří do společnosti, do společnosti nezapadli a jsou označováni za outsidersy, avšak toto tvrzení u kyberšikany právě nemusí být pravidlem. U kyberšikany není jasné, kdo je na druhém konci. Může být agresorem vybrán zcela náhodně. Může to být dokonce někdo, komu třeba agresor závidí a oběť je v reálném životě o dost silnější než agresor samotný. Nejvyšší riziko připadá právě na děti, které jsou na mobilních telefonech a počítačích závislé.

Šikana:

Ta se odehrává většinou ve škole anebo v jejím okolí, týká se fyzického setkání, dá se předvídat a oběť je si velice dobře vědoma kdo za šikanou stojí. Narozdíl od šikany, před kyberšikanou utéct nelze. Agresor se může připojit 24 hodin denně, 7 dní v týdnu a oběť obtěžovat.

Čas:

Zde navazuji na předchozí odstavec o šikaně, kdy agresor může oběť kontaktovat 24 hodin denně 7 dní v týdnu. Právě to je tou nevýhodou kyberšikany, kdy agresor může kontaktovat a posílat urážlivé SMS zprávy, emaily, nevhodné odkazy na internetové stránky a také přidávat posměšné příspěvky týkající se oběti neomezeně.

Publikum:

Divákem se může stát prakticky kdokoliv, i vy samotný, třeba i nevědomky, tudíž kdokoliv, kdo dnes vlastní internet. Kyberšikana narozdíl od šikany nemusí být opakovaná. Agresor tím pádem může jednou za čas vyvěsit např. fotografii nebo video, kde zesměšňuje oběť a síla internetu většinou už udělá své. Příspěvky se rozšíří a lidé si je mohou uložit. Tím pádem je příspěvek na internetu „věčně“ a agresor jej může kdykoliv vyhledat a znovu sdílet.⁴⁵

3.3 Druhy kyberšikany:

Flaming

Flaming je tzv. provokování na internetu a je pod tímto pojmem označováno nepřátelské chování uživatelů na internetu. Urážkami, nadávkami a výhrůzkami mezi uživateli se obvykle s tímto typem kyberšikany můžeme setkat na diskusních fórech, webových stránkách, ale také prostřednictvím e-mailů.

Flaming se jeví jako opakování urážlivých vzkazů na diskusních fórech, kde následně agresor stupňuje své útoky a hájí své názory. Agresor útočí na ty, kteří s jeho názorem nesouhlasí. Nepoužívá však korektní argumentaci, ale jednoduše nadává, uráží a vyhrožuje. Nesmíme však zaměnit 2 typy těchto agresorů. Na internetu existuje také troll = člověk, který se na internetu záměrně, za účelem jeho zábavy, snaží vyvolávat konflikty, rozvrátit diskusi a do diskuse zavádí témata, která nesouvisí

⁴⁵ Zdroj: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/>, https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.msmt.cz%2Fuploads%2FPriloha_7_Kybersikana.doc&wdOrigin=BROWSELINK

s tématem a s řešeným problémem. Tyto trolly můžeme vidět většinou pod politickými diskusemi, kde se snaží vulgarismy a záměrným provokováním vyvolat konflikt.⁴⁶

„Flaming se často zaměřuje s terminem nekonstruktivní kritika. Zatímco nekonstruktivní kritika se zaměřuje vždy na nějaký produkt (kritizují třeba konkrétní počítačový program, přístroj apod.), flaming se zaměřuje přímo na tvůrce – lidi (tj. například Windows je špatný vs. Bill Gates je špatný).“⁴⁷

Harrasment

Harrasment tzv. obtěžování jsou nevyžádané opakované telefonáty, prozvánění a urážlivé, útočné zprávy, kterými se agresor snaží oběti znepříjemnit život.⁴⁸

Kyberstalking

V překladu jde o pronásledování v kyberprostoru. Kyberstalking je termín, který označuje opakované a stupňované obtěžování, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu. Nejčastěji je například pomocí SMS, chatu, emailu, telefonu, sociálních sítí, Skype apod. Může se jednat také o „dárky“, o které oběť nestojí. Agresor systematicky obtěžuje oběť nevyžádanou a nechtěnou pozorností. Oběti většinou pronásledovatele (stalkera) znají. Stalker může být ale i neznámý, a to v případě, že si oběť vyhlédl náhodně na internetu. Pronásledované oběti hrozí naprostá ztráta soukromí, osobních údajů a pocitu bezpečí.⁴⁹

Kyberstalking můžeme rozdělit do několika fází:

1. Opakované kontaktování oběti pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zprávami, „dárky“, pomocí Skype a jiných druhů chatovacích platform. Tyto zprávy mohou být příjemné, veselé, ale samozřejmě urážející a třeba i zastrašující. Stalker může využitím kontaktu přes lichotivé zprávy dostat pozornost od oběti, kde později využije důvěry a začne s urážením a zastrašováním. V rámci snahy je oběť zastrašena mnoha způsoby (vyhrožováním, vydíráním, vyvoláváním pocitů viny atpod.)
2. Demonstrováním moci a síly stalkera
V tomto případě stalker dává důraz na přímé a nepřímé výhrůžky, které v oběti vyvolávají strach. Sem může spadat i fyzické pronásledování oběti cestou do práce, školy, na nákup a třeba i domů. Může dojít i k přímému násilí. U fyzického setkání stalkera a oběti může docházet k více scénářům, jako sexuální motiv a jiná rizika napadení, která mohou vést i k usmrcení. V oblasti kyberprostoru se stalker opírá hlavně o podoby výhrůžek jako: „Vím, kde jsi, co děláš, co máš na sobě“.
3. Stalker se vydává za oběť
Často se stává, že se sám stalker označuje za oběť.⁵⁰

⁴⁶ Zdroj: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/pomlouvani/>, <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/dalsi-temata/38-35>

⁴⁷ Zdroj: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/dalsi-temata/38-35>

⁴⁸ Zdroj: <https://psychickeobtezovani.webnode.cz/news/kybersikana/>

⁴⁹ Zdroj <https://www.verywellmind.com/what-is-cyberstalking-5181466> , <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kyberstalking/> , <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kyberstalking>

⁵⁰ Zdroj: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/66-23>

Kybergrooming

V překladu jde o manipulaci v kyberprostoru s cílem přimět uživatele k osobní schůzce. Útočník, který se většinou vydává za někoho jiného, si vyhledá vhodnou osobu, ve které postupem času vzbudí důvěru a přinutí ji k osobní schůzce, kde pak nějakým způsobem oběť zneužije či využije. V této oblasti jsou často nejvíce ohroženy děti, které jsou závislé na technologiích, tráví na internetu většinu času a většinu přátel mají pouze ve virtuálním světě.⁵¹

Denigration

Denigration je označení pro pomlouvání a rozšiřování nepravdivých, urážlivých a ponižujících informací o oběti na internetu. Za tímto účelem většinou stojí poškození pověsti oběti a narušení vztahů s jejím okolím. Pomlouvání, urážení, zastrašování, ponižování anebo zesměšňování se na internetu od toho v „nevirtuálním“ prostředí liší pouze využitými prostředky. Tomuto projevu kyberšikany nelze zcela jednoduše předcházet. Pakliže k ní ale dojde, je třeba se co nejrychleji obrátit na Policii České republiky, která v rámci právních možností učiní patřičná opatření k zabránění dalšího šíření závadového materiálu.⁵²

Sexting

Slovo sexting je spojení slov sex a textování. Jde o zasílání textů, fotografií a videí se sexuální tematikou prostřednictvím elektronických médií. Tyto materiály pak často končí na internetu a mohou mít pro oběť fatální důsledky, jelikož jsou často použity jako prostředek k vydírání. Tento obsah je převážně zasílán v rámci partnerského či milostného vztahu a zejména po ukončení vztahu je zneužit k poškození druhé osoby. Pokud v sextingu figurují nezletilé a mladistvé osoby, může být z právního hlediska kvalifikován i jako trestný čin.⁵³

Happy Slapping

Jedná se o celkem novou „zábavu“ mladých lidí, která vznikla v Británii. Poprvé se o happy slapping zmínili noviny v roce 2005. Spočívá v tom, že agresor si vybere oběť a následně ji nečekaně fyzicky napadne (zfuckuje) a celé se to nahrává na mobilní telefon. Poté je nahrávka zveřejněna na internetu (např. YouTube) Video je určeno k pobavení. Oběť se může stát prakticky kdokoliv – někdo, kdo pouze prochází okolo vás, někdo, kdo stojí na autobusové zastávce. V této době happy slapping neobsahuje jen fackování, ale i závažnější útoky za hranicí zákona, třeba obtěžování a svlékání oběti. Může však skončit i smrtí oběti.⁵⁴

⁵¹ Zdroj: <https://www.e-bezpecni.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/66-23> , <http://www.kybergrooming.cz/#kybergrooming> , <https://www.e-bezpecni.cz/index.php/71-trivium/1421-co-je-kybergrooming>

⁵² Zdroj: <https://psychickeobtezovani.webnode.cz/news/kybersikana/>

⁵³ Zdroj: <http://www.sexting.cz/> , <https://bezpecne-online.ncbi.cz/pro-rodice-a-ucitele/teenageri-a-komunikace/item/37-o-co-jde-kdyz-se-rekne-sexting> , <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/sexting/>

⁵⁴ Zdroj: <https://bezpecne-online.ncbi.cz/pro-rodice-a-ucitele/teenageri-a-komunikace/item/32-sikana-v-mobilnich-telefonech-outing-happy-slapping-a-spol> , <https://www.e-bezpecni.cz/index.php/temata/kyberikana/87-71>

Identity theft

Zde hovoříme o krádeži identity, kterou agresor dosáhne získáním hesla a díky tomu je agresor schopný se nabourat do účtu oběti. Zneužitím osobních údajů může agresor sdílet urážlivý obsah, psát nevhodné zprávy jiným uživatelům pod jeho profilem. Snaží se tím dostat majitele účtu do problémů, ohrozit ho nebo poškodit jeho pověst a vztahy. Útočník může také manipulovat s účtem uživatele (mazat zprávy, měnit osobní informace o majiteli účtu, mazat a měnit kontakty, fotografie majitele účtu apod.). Informace, které z účtu získá, se může snažit dále zneužívat.⁵⁵

Outing – odhalování cizích tajemství

Zveřejňováním a přeposíláním intimních a citlivých materiálů o oběti. Útočník většinou tyto informace získá tím, že s obětí manipuluje a naváže s ní kontakt, snaží se získat její důvěru a poté jí zneužije. Odhalování může být spojeno s vydíráním oběti.⁵⁶

3.4 Výhody kyberšikany pro pachatele

Kyberšikana má několik výhod oproti klasické šikaně. Vzhledem k tomu, že zde hraje velká část anonymita, agresor je velice těžko polapitelný, oběti nemají takovou tendenci si stěžovat a nechťejí před publikem vypadat slabí. Internet navíc smazává rozdíly ve fyzické síle a v sociálním postavení skupin. Dává tímto sílu i těm, kteří by v reálném životě neměli šanci uspět v šikaně svých spolužáků, kde by si mohl utvořit skupinu, s níž by terorizovali okolí. Navíc se může týkat všech věkových skupin a můžete terorizovat vlastně úplně kohokoliv na světě. Tím, že dnes máme přístup k mnohým sociálním sítím, je možné sledovat i lidi na druhém konci světa. Jsou i mladí lidé, kteří na sociálních sítích prorazili a tím vyvěsili své osobní údaje na internet a tím dali šanci komukoliv ubližovat přes sociální síť.⁵⁷

3.5 Rizika kyberšikany pro pachatele

Ne vždy platí 100% anonymita, která by agresora kryla a dala mu možnost neomezené kyberšikany. Oběť sice ne vždy kyberšikanu nahlásí a chce ji řešit, to však ale neznamená, že to je pravidlem ve všech případech. K jeho odhalení může být souhra náhod, špatné užití informací sdílených na internetu. Pachatel může postupovat se špatně použitými informacemi a tím může být výtvar naprosto a jasně identifikován. Zatím je ale velice těžké proti kyberšikaně bojovat, ne každá sociální síť vám, nebo policii sdělí všechny informace a ani ty nemusí vždy pomoci k nalezení pachatele.

Je i velice těžké v této době, kdy mladiství jsou velice schopní v užívání všech elektronických prostředků, nalézt chybu a podle ní se řídit a pachatele chytit. Dnes totiž valná většina z nich má o dost více zkušeností s elektronikou a překračují i znalosti svých rodičů, kteří by právě mohli kyberšikaně zamezit. Rodiče dnes tolik své děti na internetu nekontrolují, a právě volná ruka mladistvých na internetu je to riziko, kdy využívají šance se chovat nekontrolovatelně.⁵⁸

⁵⁵ Zdroj: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/kradez-identity/>

⁵⁶ Zdroj: <https://bezpecne-online.ncbi.cz/pro-rodice-a-ucitele/teenageri-a-komunikace/item/32-sikana-v-mobilnich-telefonech-outing-happy-slapping-a-spol>

⁵⁷ Zdroj: <https://vozdy-blog.webnode.cz/news/vyhody-kybersikany-pro-pachatele/>

⁵⁸ Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kyber%C5%A1ikana#Agresor>

3.6 Oběť

Vzhledem k tomu, že dopady kyberšikany jsou spíše v rovině psychické, je nesnadné oběti rozeznat, nebo poznat oběť samotnou. Na rozdíl od klasické šikany je u kyberšikany o mnoho složitější vysledovat varovné signály – modřiny, potřhané a špinavé oblečení apod. Oběť se může cítit sama a bezmocná, neschopná se bránit proti anonymním útokům agresorů. Přichází také obavy před reakcemi těch, kteří na kyberšikanu a přicházející urážky na internetu přihlížejí. Oběti šikany vlivem strachu bývají na problém samy, což vede z jejich strany k psychicky velice složité situaci a nezvládnutí problému. Tím, že jsou jejich intimní, soukromé a ponižující informace vyvěšeny na internetu před zraky dalších uživatelů, oběť se cítí velmi ohrožena a také si časem uvědomí problematiku internetu, kdy z něj nic nevymizí a útok může přijít znovu.

3.6.1 Symptomy kyberšikanovaného dítěte

1. Dítě změní své návyky používání PC, mobilu a sociální sítí. Rozdíl je v užívání, které sníží na až minimální používání.
2. Když je na internetu, bývá dítě smutné, rozzlobené a zoufalé.
3. Při oznámení zprávy na sociální sítí, SMS je dítě vzteklé, prožívá frustrace a negativní emoce.
4. Brání se diskutovat o tom, co na internetu dělá a s kým si píše. Nerado odpovídá na otázky, kdo mu napsal.
5. Uzavírá se do sebe, vztahy s rodinou a přáteli omezí
6. Existují dva typy a první je, když se dítě s nadšením více věnuje svým koníčkům, nebo naopak své koníčky redukuje.
7. U dítěte poklesne pracovní výkonnost, zhorší se prospěch, přijde problémové chování, potyčky se spolužáky, drzé chování vůči profesorům.
8. Vyhýbá se skupinovým aktivitám, nechce se potkávat se spolužáky
9. Změny nálad, méně spánku, deprese a úzkosti
10. Snaží se často vymluvit a hledá si důvody, proč nechodit do školy (nevolnost, bolest hlavy)
11. Vrací se ze školy později, než bývalo zvykem a není k tomu důvod
12. Omezené chutě k jídlu, může dojít až k nechutenství
13. Nespavost, noční můry
14. Vyhledává oporu u učitelů
15. Může se snažit své problémy týkající se šikany zlehčovat, ujišťovat své okolí že se o nic nejedná. Může za to stud a snaží se problém skrýt před dalšími aktéry. Je vystrašené
16. Střídání chvíle apatie a agresivity
17. Nesoustředěnost, roztěkanost⁵⁹

⁵⁹ Zdroj: <https://www.zstgmivancice.cz/rizika-komunikace/teenageri-a-komunikace-na-internetu-kybersikana.html> , <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/>

3.7 Prevence kyberšikany

I zde platí otázka – Lze se před kyberšikanou bránit a lze prevencí opravdu dosáhnout stoprocentní úspěšností eliminace kyberšikany?

V současné době internetu, kdy mají dospívající přístup k internetu prakticky neomezeně, mohou říct, že kyberšikaně se nelze bránit a prevence kyberšikany je opravdu podceňována a mělo by se na ní klást větší důraz. Riziko kyberšikany se dá snížit pouze dodržováním pravidel „slušného chování“ na internetu a s respektem.

- 1) Pravidlo, které by se mělo dodržet a myslet na budoucí rizika, je sdílení osobních údajů a informací. U tohoto je potřeba být opatrný a přemýšlet, co je vhodné na internet vkládat. Přeci jen cokoli se jednou na internet vloží, nelze z něj už nikdy smazat. Vše bude vždy nějakým způsobem uloženo a může být použito proti vám. Proto informace o vašich cestách, rodině, přátel by měli zůstat buď omezeny pro úzký okruh vašich přátel, nebo vůbec nepublikované.
- 2) Pokud se jedná o fóra a diskusní webové stránky, je dobré neuvádět svou skutečnou identitu. Každá informace jako adresa, telefonní číslo, email, věk, a hlavně pravé jméno mohou být agresorem využity a použity proti vám. To stejné platí i o publikování informací o vaší rodině a známých, přes které vás agresor může později identifikovat.
- 3) Respektování dalších uživatelů na síti. Mít na paměti, že chování, kterým se my prezentujeme na sítích, může další osobě ublížit, a mít na paměti heslo: „Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jednejte vy s nimi“. Respekt a schopnost porozumět druhým je na internetu opravdu důležitá, jelikož to, co my můžeme chápat jako legraci a dobrý vtip, nemusí přijít druhé osobě. Nemusí se jednat vždy jen o vtip obecně, ale stačí si udělat špatnou legraci z někoho před ostatními a tím danou osobu vystavíte veřejnému lynči. Myslet na to, že internet umí být krutý, lidé za obrazovkami dokážou sdělit horší věci, než osobně do očí.
- 4) Volba silného hesla a zabezpečení vašich účtů. Pokud si při zakládání sociálních sítí a přihlašování do různých fór zvolíte silné heslo, předejdete možnosti zneužití vašich přihlašovacích údajů a zneužití vašich osobních údajů. Nejlepší je zvolit si silné heslo v podobě kombinaci písmen malých a velkých, čísel a znaků. Důležité je kontrola, pro koho náš obsah na sociálních sítích zveřejňujeme. Kontrolovat co sdílíme a zda je pouze pro námi zvolený okruh přátel.
- 5) Ignorovat podezřelé zprávy. Pravděpodobně se může jednat o tzv. SPAM, HOAX anebo také může být podezřelý vzkaz mířený na vás, abyste vyplnili své osobní údaje, a ty poté mohou být použity proti vám.
- 6) Nebýt na internetu důvěřivý a nevěřit všem a všemu, co na internetu vidíme. Jednak může osoba na druhém konci být někdo úplně jiný, nebo zpráva, kterou dostanete, nemusí být pravda. Anonymita dává uživatelům na druhém konci obrovskou sílu a zprávy, které jsou sdíleny, by měly být vámi ověřeny na důvěryhodných serverech.

Pokud jedinec tyto zásady dodržuje, tak sám proti sobě a jiným minimalizuje kyberšikanu, nepřispívá a nepodporuje ji.⁶⁰

⁶⁰ Zdroj: <http://www.internetprovsechny.cz/bezpecnost-na-internetu-znate-tato-pravidla-i-vy/>, <https://www.policie.cz/clanek/prevence-kybersikana.aspx>

3.7.1 Jak se proti kyberšikaně bránit:

1. Mladistvý by měli problém okamžitě nahlásit dospělým. Proto je důležité s mladistvými navazovat kontakt a budovat důvěru, aby se nebáli svěřit se a nenavodil se jim pocit možného odmítnutí.
2. Zablokovat útočnickovi možnost Vás kontaktovat, přístup k vašim údajům a změnit svou virtuální identitu. Útočník může své identity měnit, zakládat nové profily a nadále obtěžovat.
3. S útočníkem nenavazujte konverzaci, ukončete kontakt a nesnažte se pomstít – tím ho akorát vyprovokujete. Pokud s útočníkem konverzaci zahájíte, podpoříte jeho plán a uděláte mu radost. Když v konverzaci nebudete dále pokračovat, útočníka to po čase přestane bavit.
4. Pokuste se útočníka odhalit, identifikovat jeho identitu.
5. Uchovejte si všechny důkazy pro pozdější možné vyšetřování (videozáznamy, zprávy, emaily, příspěvky).
6. Pokud jste si vědomí nějaké kyberšikany, která probíhá ve vašem okolí, nebuďte lhostejní a podpořte oběť, nabídněte pomoc a zkuste poradit. Možná to, že jeden člověk bude útočníka ignorovat, znamená, že přestane, ale také se může stát, že si útočník najde novou oběť. Je potřeba se s problémem svěřit svým blízkým a kyberšikanu nahlásit na příslušné úřady a instituce (policie, psychologové apod.)
7. Okamžitě kontaktovat zákaznickou podporu, aby mu zamezili přístup ke svému účtu.⁶¹

3.7.2 Kam je možné se při kyberšikaně obrátit?

Existuje hned několik organizací a služeb, kam se může jedinec obrátit v případě, kdy vás útočník na internetu napadá, nebo někoho ve vašem okolí. Každá funguje trochu jinak, některá po telefonu, některé fungují jako chatovací místnosti.

1. Linka bezpečí⁶²

Funguje jako anonymní zповěď. Oběti se nemusí představovat do telefonu jménem a ani psát jakékoliv osobní údaje. Když se kontaktuje linka bezpečí telefonicky, nebo přes chat, může si oběť zvolit komunikaci se stejnými pracovníky. Telefonní kontakt je 116 111, bezplatná a v provozu 24 hodin denně. Je možné využít emailovou poradnu – pomoc@linkabezpeci.cz.

2. E-bezpečí⁶³

Projekt E-Bezpečí je celorepublikový certifikovaný projekt zaměřený na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény. E-bezpečí funguje jako poradna přes kontaktní formulář.

⁶¹ Zdroj: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/631-tylerclementi,%20https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/102-27>

⁶² Zdroj: <https://www.linkabezpeci.cz/>

⁶³ Zdroj: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

3. Horká linka⁶⁴

Horká linka přijímá hlášení týkající se nezákonného a nevhodného obsahu na internetu, který si přejete odstranit. Pomáhají firmám i jednotlivcům odstranit pomluvy, nevhodné fotografie a videa, která ničí jejich pověst a podnikání. Na odstranění obsahu z internetu spolupracují s provozovateli webových stránek a zahraničními internetovými linkami.

4. Policie ČR⁶⁵

Pokud Vás na internetu někdo vydírá, vyhrožuje vám, uráží vás anebo zastrašuje ve větší míře, můžete to ohlásit na policii ČR. Problém můžete ohlásit na každém obvodním nebo místním oddělení. Pokud na internetu zpozorujete obsah, který je nevhodný, můžete jej nahlásit přes formulář.

3.7.3 Rodiče a kyberšikana

Obecně se dá říct, že pro kyberšikana a její řešení platí mnohé z toho, co platí pro řešení šikany tvář v tvář – ostatně, často bývají i provázané. Ze všeho nejdůležitější je tedy se svým dítětem mluvit, mít jeho důvěru, sledovat změny v jeho chování.

Na rozdíl od šikany však domov přestává být bezpečným útočištěm, kyberšikana dítěti nejvíce hrozí právě doma. Specificky pro kyberšikana platí:

1. Přijmout fakt, že život ve virtuálním světě k dětem patří
2. Pokud se rodič naučí ve virtuálním světě pohybovat, pomůže vám to pochopit vlastní dítě
3. Uvědomění si toho, že technické vymoženosti za problém nemohou a nemá smysl je dětem zakazovat
4. Děti, které žijí více ve virtuálním světě, než v reálném světě jsou kyberšikanou více ohroženi, proto je potřeba děti podporovat v jejich reálných aktivitách
5. Zajímat se o to, co vaše děti dělají na internetu
6. Sledovat chování dětí při používání elektroniky, reakce na vaši přítomnost
7. Vysvětlit dětem, že na internetu je mohou potkat a čekají i rizika
8. Naučit děti chránit svou identitu na internetu
9. Zjistit, jaké ochranné technické možnosti existují
10. Pokud se dítě s kyberšikanou svěří, je potřeba zasáhnout – uložit a vytisknout SMS, maily – vše může být použito jako důkazní materiál
11. Zjistit, kdo je agresor. Podle průzkumu je skoro 80 % agresorů ze stejné školy jako oběť
12. Kyberšikana často souvisí s fyzickou šikanou. Ptát se dítěte, zda mu někdo neublíží i jinde, než v kyberprostoru
13. Pokud je agresor ze školy dítěte, kontaktujte zástupce školy
14. Pokud existuje podezření na trestní čin, co nejdříve kontaktovat policii ČR⁶⁶

⁶⁴ Zdroj: <https://www.horkalinka.com/>

⁶⁵ Zdroj: <https://www.policie.cz/>

⁶⁶ Zdroj: <http://www.minimalizacesikany.cz/chci-se-dozvedet/fenomen-kybersikana/180-kybersikanarodice>

3.8 Kyberšikana a zákon

Zákony a kybernetická šikana zatím nebyly spojeny a vyřešeny. Ovšem spoustu zákonů, které se při kyberšikaně odehrávají, trestné jsou. Důsledky kyberšikany v kyberprostoru může stát, dle Trestního zákoníku č. 306/2009Sb., agresora potrestat v níže uvedených případech:

- Ublížení na zdraví (§ 146)
- Omezování osobní svobody (§ 171)
- Vydírání (§ 175)
- Pomluva (§ 184)
- Násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci (§ 352)
- Pohlavní zneužívání (§ 187)
- Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193)
- Poškození cizích práv (§ 181)
- Nebezpečné pronásledování (§ 354)

Toto ovšem nejsou všechny tresty, které mohou agresori na internetu porušit. Tresty za tyto činy mohou mít následek odnětí svobody od 1 roku až do 8 let. Kyberšikana konkrétně tedy není v zákoně uvedena jako trestní čin.⁶⁷

4 Shrnutí teoretické části

Možnosti komunikace, kterou nám dnes sociální sítě přinášejí, jsou sice velice pozitivní, ale zároveň nebezpečné. Je potřeba si toto uvědomit už při samotném vstupu na sociální sítě a webové stránky. Kyberšikana, jak je již několikrát zmíněno v textu, je nebezpečná a není dobré ji podceňovat. Pokud máme v okolí někoho dospívajícího, který na sociálních sítích funguje, a nevíme, co přesně se na nich děje a s kým on sám komunikuje, je dobré s ním ohledně této problematiky navázat konverzaci a preventivně ho o všem obeznámit.

V praktické části je možnost nahlédnout do mysli těch, kteří s kyberšikanou měli tu čest a rozhodně pro ně v dnešní době není spoustu věcí jednoduchých a se spoustou věcí z nich budou ještě muset nadále bojovat.

⁶⁷ Zdroj: <https://orangeacademy.cz/clanky/kybersikana/> , <https://zijuspesne.cz/kybersikana-jak-se-branit-a-rozpoznat/>

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Výzkumné šetření

5.1 Cíl výzkumné práce

Ve své teoretické části jsem se soustředila na shromáždění údajů z odborné literatury a z internetových stránek, které se touto problematikou aktivně zabývají. Bylo shrnuto vše, co s sebou kyberšikana nese za negativa, neboli kdo jsou agresori útočící na oběti, jaké jsou jejich důvody pokračovat, jaké dopady má kyberšikana na jednotlivce do budoucna a jaká je prevence, nebo jak se před kyberšikanou bránit.

Cílem této výzkumné práce bylo zjistit aktuální míru a rozšířenost kyberšikany mezi dospívajícími. Soustředila jsem se hlavně na věkovou hranici respondentů ve věku 15-18let, kdy je míra kyberšikany nejvíce rozšířena z důvodu závislosti na technologiích, sociálních sítích a trávením volného času věnováním se tomu. Průzkum cílil na zkušenosti s kyberšikanou, jaké měla dopady na respondenty a jak je do budoucna ovlivnila.

5.2 Hypotézy

1. Kyberšikana ovlivňuje budoucnost jedince a jeho vývoj
2. Více než polovina dotazovaných se s kyberšikanou setkala osobně, nebo u svého blízkého
3. Pokud se oběť s kyberšikanou setkala, ví, jak se proti ní bránit a příště by problém řešila
4. Kyberšikana bývá mnohdy podceňována a ignorována

5.3 Vyhodnocení dotazníku - metoda vlastního šetření

Zde je popsáno dotazníkové šetření, které bylo zcela anonymní a probíhalo formou sociálních sítí. Pro své zkoumání jsem použila dotazník, který jsem sama vytvořila. Zkoumala jsem problematiku jednak rozdílných věkových kategorií, dále jakým způsobem se jednotlivci s kyberšikanou obeznámili, setkali se s ní a také zda byli seznámeni s prevencí. Na sociální síť, kam jsem svůj dotazník vkládala do různých skupin, abych měla větší věkové rozpětí, podle kterého jsem chtěla zjistit v jaké míře je pojem kyberšikana rozšířen. Po získání počtu účastníků dotazníku, který byl zacílen na různorodější věkovou kategorii, jsem svůj následující krok mířila ke slečně, která vystupuje na sociální síti Instagram, má více sledujících a vzhledem k jejímu věku (18let), je jich mnoho jejich sledujících i ve věku, který se momentálně setkává s největším nárůstem závislosti na sociálních sítích a také s kyberšikanou.

Při vyhodnocování svého průzkumu jsem dosáhla přes 1000 odpovědí od různých věkových kategorií ve věku od 13 do 19 a více let. Celkový počet návštěv dotazníku bylo 1683 návštěv, ale odpovězeno bylo 1049. Při kontrole odpovědí u jednotlivých otázek, kde bylo povinné odpovědět je ale reálné číslo 996 respondentů, se kterým budu pracovat.

Dotazník má celkem 21 otázek. První 2 otázky sloužili k rozdělení věkové kategorie a pohlaví respondentů, dále se navážou zjištění, jaké technologie respondenti užívají a kolik času na něm tráví. Další otázky byly mířené na kyberšikanu, zda jsou s tímto pojmem obeznámeni, slyšeli o něm a setkali se s ní. Jedna otázka, narozdíl od ostatních se lišila tím, že její odpověď byla psaná. Respondenti měli za úkol zodpovědět na to, jak je šikana ovlivnila. Někteří na otázku odpověděli stručně, druzí se rozepsali a dali náhled tomu, co způsobuje kyberšikana jednotlivcům a ovlivňuje je do budoucna. Dále se dotazník soustředil na způsob, jak by se bránili, pomohli svému okolí a také zda byli poučeni o kyberšikaně a ví, na jaké instituce se mohou v případě kyberšikany obrátit.

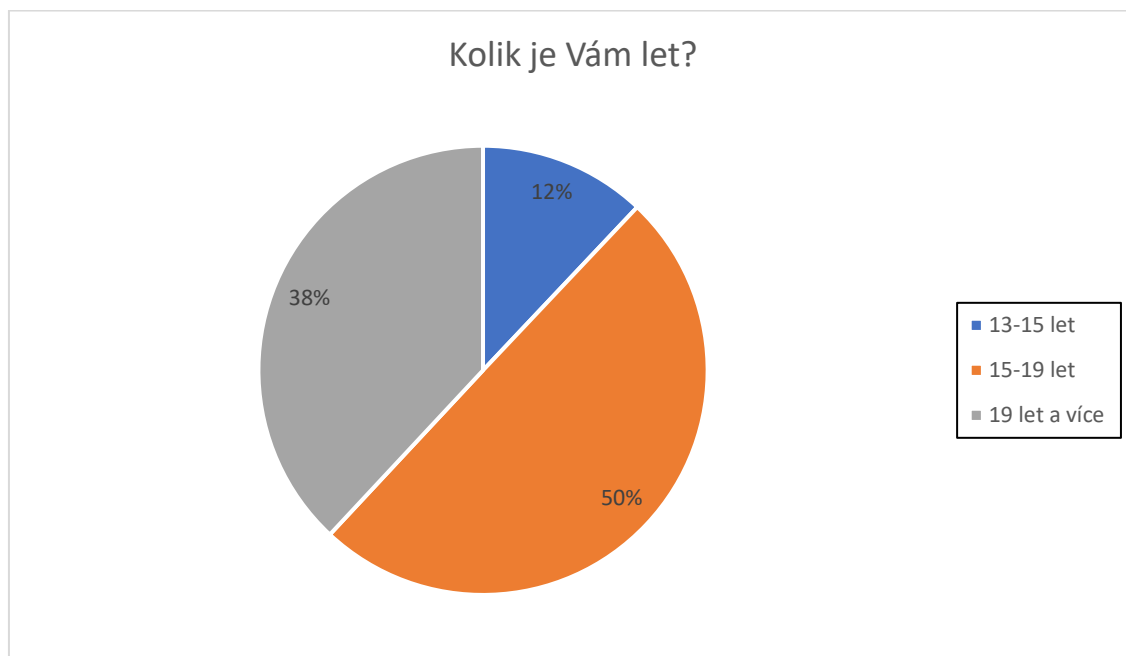
5.4 Výsledky dotazníkového šetření

1. otázka: Kolik je Vám let?

Chtěla jsem se zaměřit hlavně na věkovou skupinu lidí 15-19 let, také středoškolský věk. Možnosti jiné věkové kategorie slouží i pro informaci, zda lidé před střední školou a po střední škole mají nějaké ponětí, co pojem kyberšikana znamená a ví o čem pojednává, nebo se s ním setkali.

Výsledky v přesných počtech:
Odpovězeno 996x, nezodpovězeno 0x

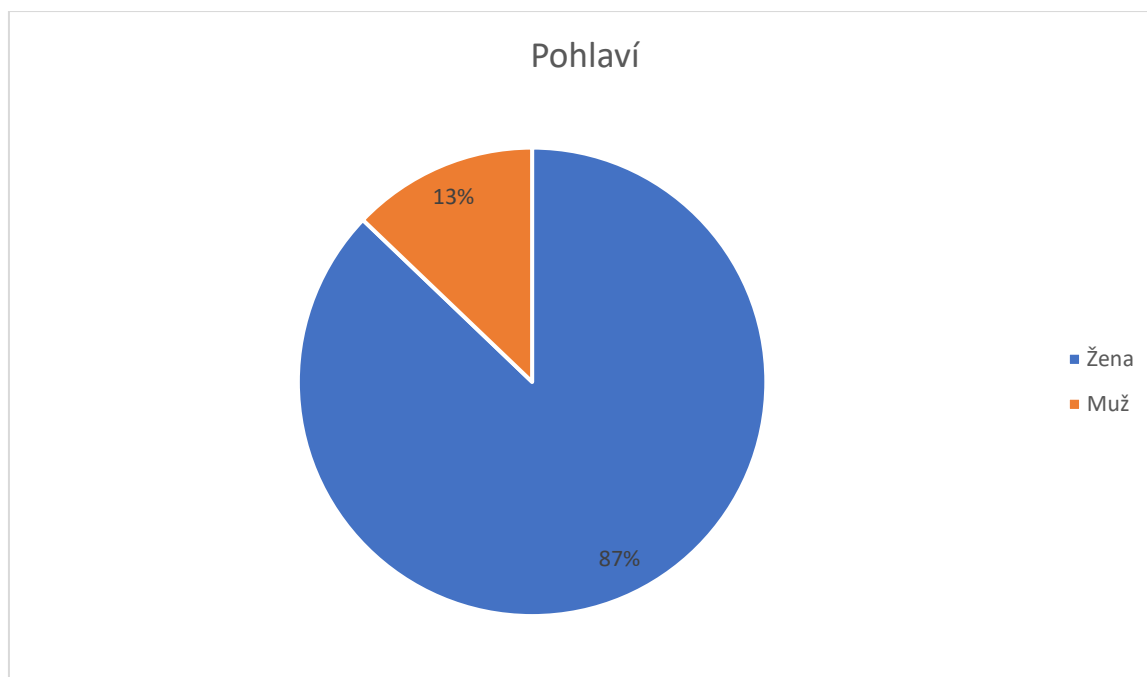
13-15let – 120 respondentů
15-19let – 497 respondentů
19 a více let – 379 respondentů

Graf 1 – Kolik je Vám let?
Zdroj: vlastní zhotovení

2. otázka: Pohlaví

Z 996 vyplněných dotazníků bylo 87 % dotazovaných dívek a 13 % chlapců.

Graf 2 – Pohlaví
Zdroj: vlastní zhotovení

3. otázka: Jaké komunikační technologie používáte?

Co se týče komunikačních technologií, měli žáci vybrat, kterou z nich používají. Dle výsledků jde také usoudit, že téměř všichni používají mobilní telefon, jelikož pro tuto možnost hlasovalo 991 respondentů z 996. Nadále bylo také zvoleno 653krát notebook. U ostatních možností se odpovědi v počtech moc nelišili. Touto otázkou bylo možné určit, kde se s kyberšikanou setkávají. Není sice pravidlem, že mobilní telefon a notebook mají různé sociální sítě a možnosti, ale přes mobilní telefon je opravdu možné navštívit více platforem a mobilní telefon je možné užívat prakticky kdekoliv a kdykoliv. Právě kyberšikana prostřednictvím mobilního telefonu je nejčastější formou. Týká se například SMS zprávy, nevyžádané hovory.

Přesné výsledky respondentů z 995 zodpovězených respondentů:

Mobilní telefon: 991 respondentů - 99,6%

Notebook: 653 respondentů - 65,6%

Stolní počítač: 135 respondentů - 13,6%

Tablet: 127 respondentů - 12,8%

Jiné: 21 respondentů - 2,1%

Graf 3 – Jaké komunikační technologie používáte?

Zdroj: vlastní zhotovení

4. otázka: K čemu používáte internet?

Z této odpovědi můžeme vidět, že žáci používají internet ke spoustě aktivitám. Volila jsem otázku spíše pro ně volbou zábavy, jelikož na všech těchto stránkách, platformách a možnostech se mohou setkat s kyberšikanou.

Nejvíce respondentů zvolilo možnost:

Komunikace s... tento počet byl 891 respondentů.

Sociální sítě získalo 867 respondentů.

Není to zvláštností, jelikož většina sociálních sítí nabízí možnost komunikace s přáteli a mnozí komunikují spolu přímo tam.

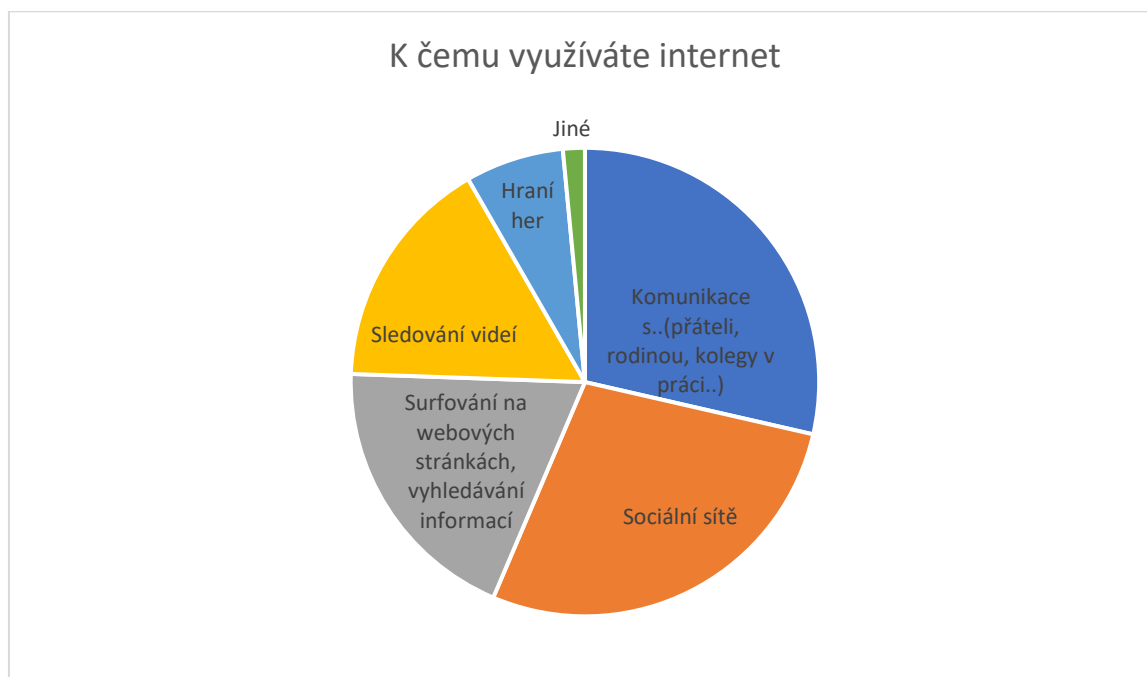
Další výsledky jsou:

Surfování na webových stránkách, vyhledávání informací - 593 respondentů - 59,5%

Sledování videí: 503 respondentů - 50,5%

Hraní her: 212 respondentů - 21,3%

Jiné: 47 respondentů - 4,7%

Graf 4 – K čemu využíváte internet?

Zdroj: vlastní zhotovení

5. otázka: Kolik hodin denně trávíte na sociálních sítích?

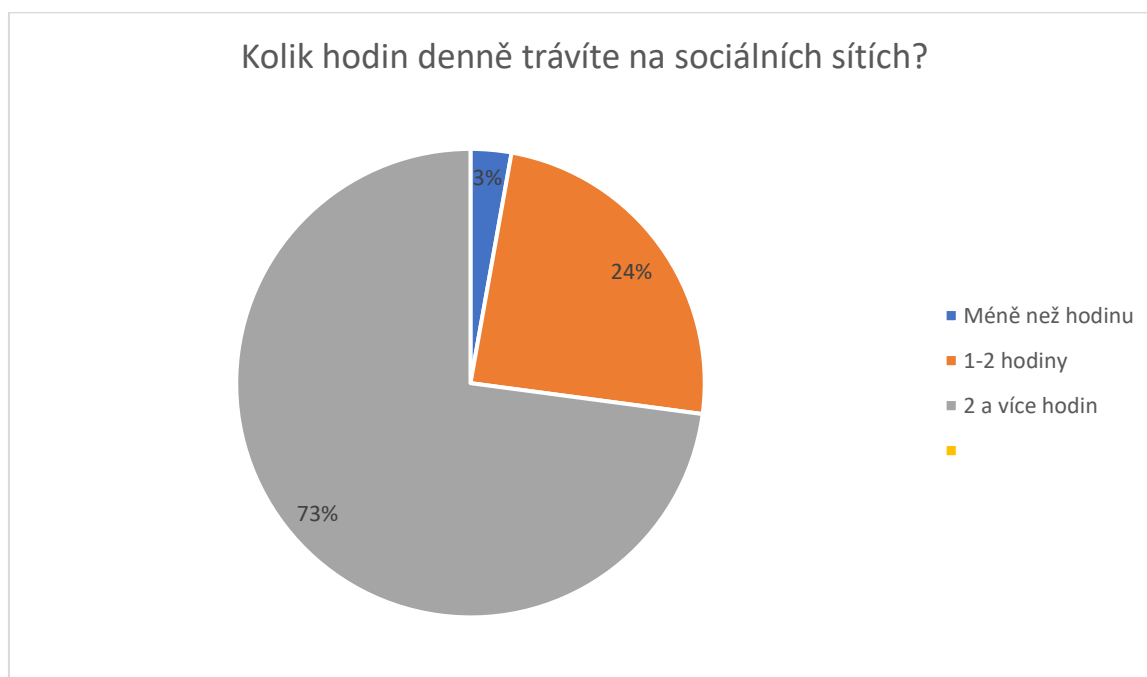
Z odpovědí vyplývá, že 73 % respondentů používá internet 2 a více hodin denně, 1-2 hodiny denně 24 % a méně než hodinu denně 3 %. Na tuto otázku celkově odpovědělo 996 respondentů.

Z 996 respondentů odpovědělo:

2 a více hodin – 726 respondentů

1-2 hodiny – 242 respondentů

Méně než 1 hodinu – 28 respondentů

Graf 5 – Kolik hodin denně trávíte na sociálních sítích?

Zdroj: vlastní zhotovení

6. otázka: Na jaký typ střední školy jste chodil/a?

Z 996 respondentů odpovědělo 675 z nich, že docházelo/dochází na střední školu. 197 z nich jsou z gymnázia a 124 z odborného učiliště.

Výsledky %:

Střední škola - 68%

Gymnázium - 20%

Odborné učiliště - 12%

Graf 6 – Na jaký typ střední školy jste chodil/a?

Zdroj: vlastní zhotovení

7. otázka: Setkal/a jste se někdy s pojmem kyberšikany?

Na tuto otázku odpovědělo 996 respondentů.

82 % z nich se s pojmem kyberšikany setkala a 18 % nikoliv.

Graf 7 – Setkal/a jste se někdy s pojmem kyberšikana?

Zdroj: vlastní zhotovení

8: Byl/a jste někdy svědkem kyberšikany na střední škole?

Na otázku, zda byl někdo z 996 respondentů svědkem šikany, odpovědělo 59 % respondentů tak, že se s kyberšikanou neseťkali a 41 % ano.

Graf 8 – Byl/a jste někdy svědkem kyberšikany na střední škole?
Zdroj: vlastní zhotovení

9: V jaké souvislosti jsi se setkal/a s kyberšikanou?

I když většina respondentů se s kyberšikanou neseťkala, skoro polovina z nich ano. Většinová odpověď, kde se s kyberšikanou setkali je na sociálních sítích, kde je velice rozšířena a je poměrně lehké na ni narazit.

Dále velké procento respondentů odpovědělo, že se setkalo s kyberšikanou v chatovacích místnostech, nebo v soukromém chatu. Lze tedy předpokládat, že ti, kteří se s kyberšikanou setkali v soukromém chatu a chatovacích místnostech, jsou právě ti, kteří byli sami kyberšikanou postiženi. Tuto otázku dále rozebereme v otázce číslo 12, kde měli respondenti možnost se o zkušenosti s kyberšikanou rozepsat. Stejně toto platí i u kyberšikany skrz vyhrožování fotografiemi a videem. Tam se počet svědků/postižených kyberšikanou také pohybuje ve větším měřítku, zde ale nelze předpokládat, zda byli přímo oni sami ti, kteří tento způsob kyberšikany zažili oni sami.

Odpovědi u dalších možností se počtem moc neliší.

Výsledky:

Sociální sítě: 40,80%

Neseťkal se: 38,8%

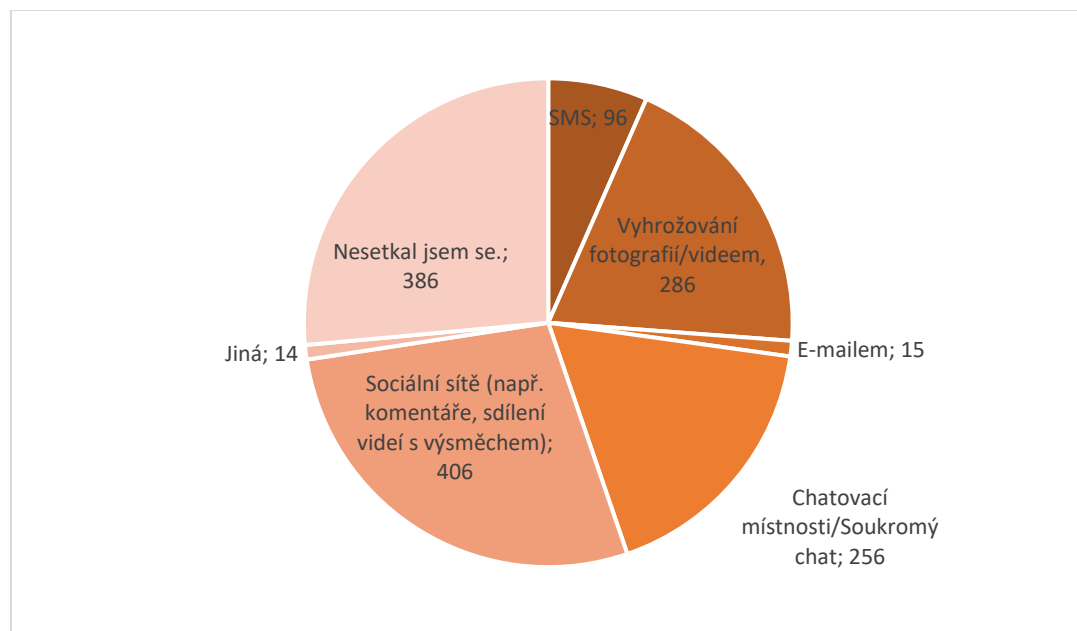
Chatovací místnosti/soukromý chat: 25,7%

Vyhrožováním fotografií/videem: 28,7%

SMS: 9,6%

E-mailem: 1,5%

Jiná: 1,4%

Graf 9 – V jaké souvislosti jste se setkal/a s kyberšikanou?

Zdroj: vlastní zhotovení

10. otázka: Pokud ano, kdo z Vašeho okolí byl šikanován?

Převážná odpověď je sice taková, že respondenti se s kyberšikanou nesetkali, ale ostatní odpovědi se liší. Nejmenší procento získala odpověď taková, že se s ní nejméně setkala lidí přímo osobně. Druhá nejmenší je setkání se s kyberšikanou přímo u svého spolužáka. Avšak se alespoň skoro většina respondentů nějakým způsobem s kyberšikanou setkala alespoň u svého známého, nebo u někoho, koho znal.

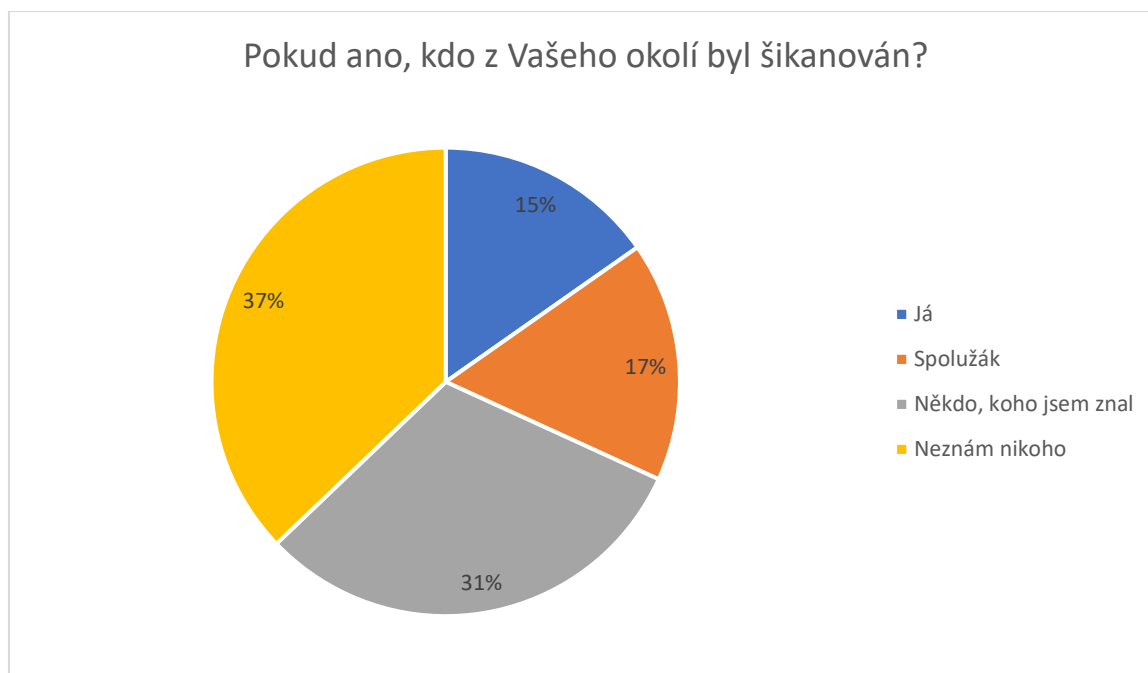
Z 996 respondentů odpověděli následovně:

370 z nich nezná nikoho, kdo byl v jeho okolí šikanován

309 z nich někoho z jejich okolí znali

165 z nich se setkali s kyberšikanou u jejich spolužáka

152 z nich se stali přímo obětí kyberšikan

Graf 10 - Pokud ano, kdo z Vašeho okolí byl šikanován?

Zdroj: vlastní zhotovení

11. Snažil/a jste se dané osobě pomoci?

Převážná odpověď sice zněla, že se s kyberšikanou nesetkal, ale 33 % z nich odpovědělo, že ano. Ať se pomoc týkala přímo osobní pomoci, nebo problém řešený profesorem, či řešení problému s rodiči. Bohužel i tak 14 % z respondentů by problém neřešilo. Dle mého názoru je toto problém, který tkví z nedostatku důvěry a chtíče se svěřit, neuvědomění vážnosti situace a nedostatečné prevence pro pochopení této problematiky. Také může tento důvod být ten, že se sami báli do problému zasáhnout, aby agresor nezačal s kyberšikanou i vůči jim.

Z 996 respondentů odpovědělo:

387 - Nikoho takového z mého okolí neznám

195 - Ano, zastal/a jsem se.

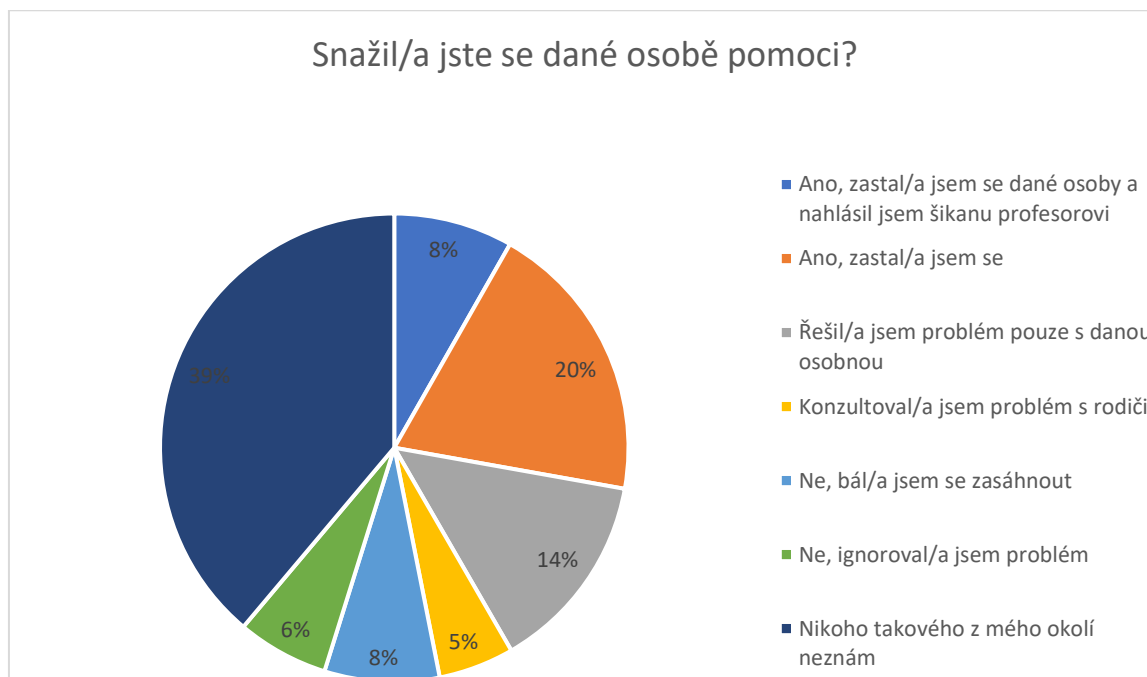
138 - Řešil/a jsem problém pouze s danou osobou.

82 - Ano, zastal/a jsem se dané osoby, nahlásil jsem šikanu profesorovi.

79 - Ne, bál/a jsem se zasáhnout.

63 - Ne, ignoroval/a jsem problém.

52 - Konzultoval/a jsem problém s rodiči.

Graf 11 - Snažil/a jste se dané osobě pomoci?

Zdroj: vlastní zhotovení

12. otázka: Jakým způsobem jste byl/a ovlivněn po zkušenosti s kyberšikanou:

Tato otázka byla otevřena a respondenti měli možnost otevřít se a rozepsat se o jejich zkušenosti s kyberšikanou. Jak je ovlivnila, jak je do budoucna změnila a jaký mají nyní pohled na kyberšikanu a její následky. Odpovědělo 996 respondentů. Ne všichni měli zkušenost a byli ovlivněni, proto jsem vytvořila graf, ve kterém jsem odpovědi rozřadila do skupin, ze kterých vychází graf níže.

Dále budu citovat pár odpovědí, které jsou zarážející, poučené, pomohou nám nahlédnout do problematiky kyberšikany a na pohledy obětí. Odpovědí bylo více, spousta z nich se opakovala a byla podobná.

Obranyschopnost – 16 respondentů

Obranyschopnost je myšlena tak, že oběti byli poučeni a nyní už ví, jak se bránit a zachovat do budoucna. Ví, že by se sami obrátili na někoho blízkého a zároveň by se zastali svých blízkých. Také se nebojí projevit svůj názor a stojí si za ním. Svým způsobem je kyberšikana posílila.

„Tak že bych to nikomu neudělal ta schopnost se obrátit je velmi důležitá, takže asi to. Tím, že jsem byla šikanovaná já, tak jsem byla hodně ovlivněná. Uráželi mě, že jsem tlustá hnusná furt se mi smáli. Trvalo to hodně dlouho. Já jsem z toho měla psychické problémy. Nyní už je to dobré, ale furt z toho mám zdravotní problémy.“

Strach – 69 respondentů

Strach v sobě ukrývá strach obětí z internetu, sociálních sítí a jejich respekt vůči všemu. Uvědomují si, že je internet nebezpečný a kyberšikana číhá na každém rohu. "

„Měla jsem strach a kvůli tomu se mi spustila anorexie“

„Srazilo mi to sebevědomí, měla jsem myšlenky na sebepoškození, dávám si mnohem větší pozor na lidi, se kterými se bavím a stýkám“

„Po této konkrétní zkušenosti nijak zvlášť, jelikož sama jsem byla dříve obětí šikany, tudíž to pro mě nebylo nijak život měnící. Nicméně po době, která od incidentu uplynula, vím, že bych se zachovala úplně jinak, hlavně protože v té době jsem měla strach, že se situace může otočit proti mně“

Obezřetnost – 33 respondentů

Zde jsem zahrнула odpovědi, které jsou sice podobné jako u obranyschopnosti, ale je zde více dbáno na pozornost toho, co na sociální sítě dávají. Nezískali „sílu“, spíše jako poučení a pozor na své počínání na sociálních sítích.

„Nepíšu a ani neposílám nic, co by mohlo být použito proti mně, přece jenom v reálu to můžeme nějak ukecat a změnit, v dnešní době život tvoří sociální sítě a není to dobře, má to větší moc jak realita neposílat nikomu žádné fotky ani videa!“

Uvědomění – 38 respondentů

Uvědomění, kam až je možná šikana dojít, způsobit vám a vašemu okolí.

„Sebralo mi to iluze o lidech ve třídě, občasné deprese a výkyvy nálad, pomočování“

„Mně osobně se nic nestalo, kamarádka si málem vzala život, naštěstí se jí to nepovedlo.“

Problémy, které si odpovědi odnesli do budoucna – 23 respondentů

Problémy, které oběťm přetrvávají, stále s problémy bojují a nesou si následky kyberšikany i do budoucna.

„Mam trauma ze svého těla díky bývalé základní škole měla jsem psychické problémy, problémy se stravou, sebepoškozování“

„Šikana a kyberšikana na střední škole ovlivnila můj život natolik že ve svých 26 letech nemám žádné přátele. Ráda bych měla přátele, ale jsem mezi lidmi úzkostlivá a přepadá mě panika. Možná až příliš často mě přepadá pocit prázdnoty. Svůj problém řeším s psychologem“

Agresor – 1 respondent

Jediný respondent odpověděl, že byl on sám agresorem a šikanoval někoho ze svého okolí. Odpověď nerozváděl.

„V očích šikanátorů, jsem byla za “kaziče zábavy” a vysmáli se mi“

Jiné – 42 respondentů

Tato odpověď v sobě ukrývá hodně odpovědí, které nepřímo souvisely s otázkou, ale stále se kyberšikany týkali. Obsahovali i třeba názor na kyberšikana, jejich pohled na kyberšikana, jak nahlíželi na kyberšikana/šikana, pokud se děla v jejich okolí.

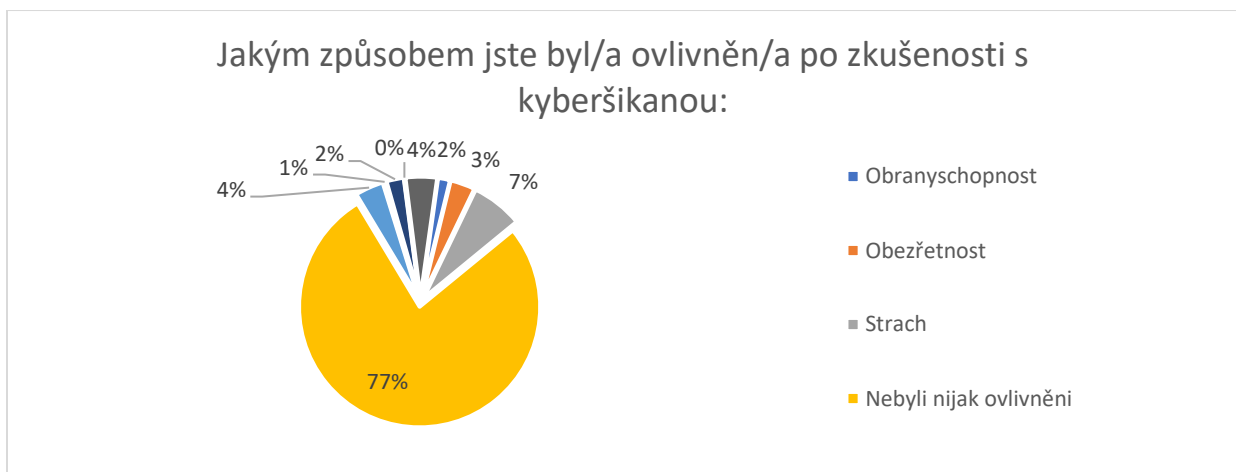
„Snažila jsem se zastat spolužačky a tím jsem myslela, že moje práce skončila, ale bohužel tomu tak nebylo a stala jsem se trošku terčem všech problémů, co se týkalo naší třídy.“

Problémy se nevyřešily – 4 respondenti

Zde nebylo přímo uvedeno, zda někdo problém vyřešil, pomohl jim. Spíše z odpovědi vyznělo, že se s kyberšikanou vypořádali sami.

Nebyli nijak ovlivněni - 770 respondentů

Lze přepokládat, že zde odpověděli ti, kteří se s kyberšikanou nesetkali.

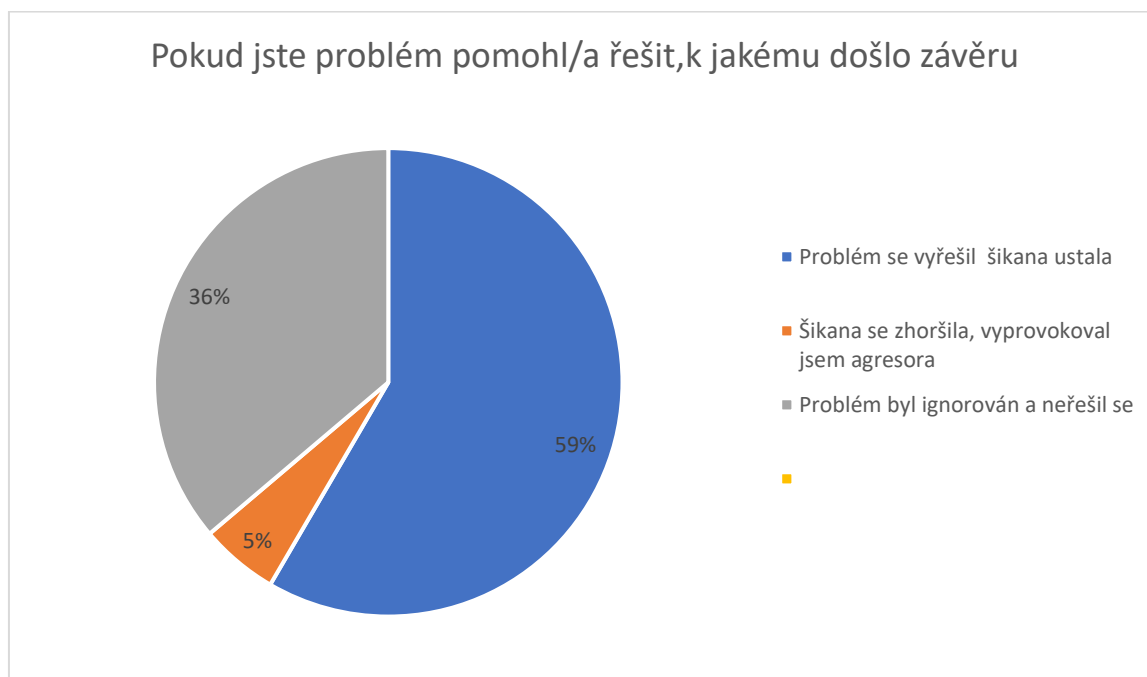

Graf 12 - Jakým způsobem jste byl/a ovlivněn po zkušenosti s kyberšikanou
Zdroj: vlastní zhotovení

13: Pokud jste problém pomohl/a řešit, k jakému došlo závěru

Překvapivě zde je vidět, dle odpovědí, že pokud se šikana řešila, došlo k vyřešení problematiky a problém ustal. Bohužel v druhém případě šikana neustala a pokračovala. Je velice těžké určit, zda šikana nepřestala z důvodu špatného řešení problému, nedostatečně anebo problematika byla někým zlehčena a neřešena tak, jak by měla. I toto ale souvisí s nedostatečnou prevencí a nedostatečným informováním profesorů a rodičů, se kterými postižený většinou komunikuje jako první.

Zde odpovědělo pouze 666 respondentů a dalších 330 neodpovědělo. Tato otázka byla vázána na předešlou otázku a proto, pokud někdo z nich se s kyberšikanou nesetkal, nemusel odpovídat.

Graf 13 - Pokud jste problém pomohl/a řešit, k jakému došlo závěru

Zdroj: vlastní zhotovení

14: Byl/a jste někdy přímo součástí kyberšikany? V jakékoliv formě.

Směr této otázky měl takový, abych sama zjistila, zda i někdo součástí kyberšikany byl. Mohl být součástí kyberšikany vědomky i nevědomky. Tento fakt mohli respondenti s odpovědí ANO zjistit až zpětně.

Zde odpovědělo 996 respondentů:

Ano – 310 respondentů

Ne – 686 respondentů

Graf 14 - Byl/a jste někdy přímo součástí kyberšikany? V jakékoliv formě

Zdroj: vlastní zhotovení

15. otázka: Jaké sociální sítě používáte nejvíce?

Většinově je nejvíce odpovězen Instagram: 97,5 %.

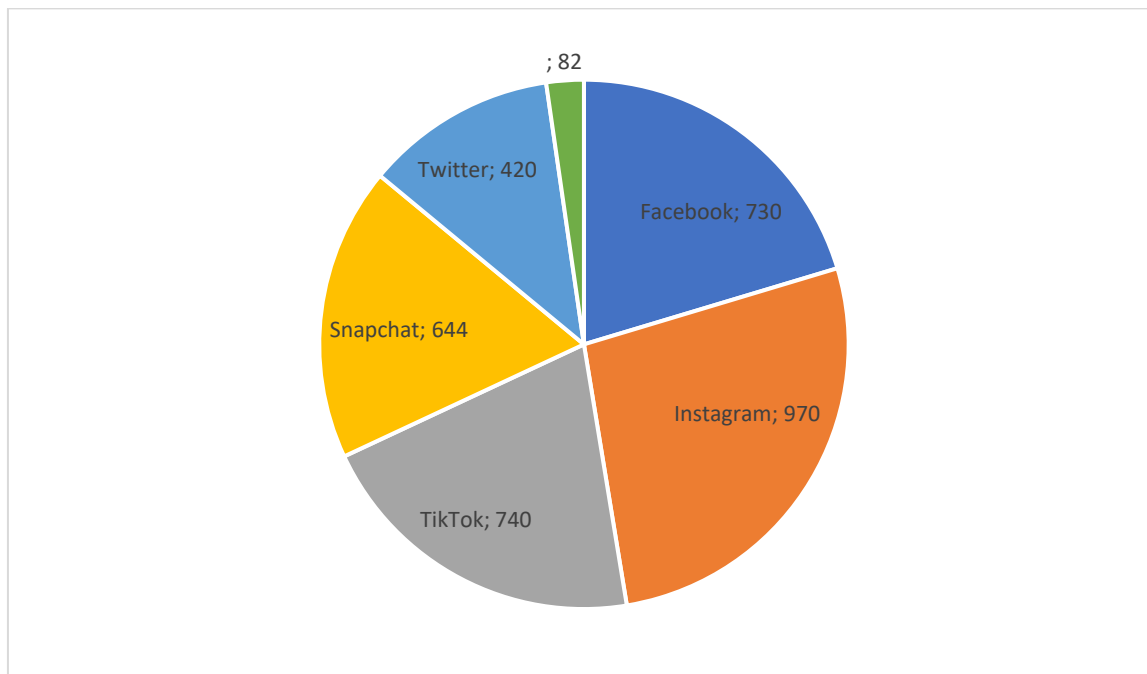
Na druhém místě se umístil TikTok: 74,4 %. TikTok je poměrně nová platforma, která je momentálně veliký trend.

Facebook: 73,4 % funguje na stejném principu jako Instagram.

Snapchat: 64,7%

Twitter: 42,2%

Jiná: 8,2%

Graf 15 - Jaké sociální sítě používáte nejvíce?

Zdroj: vlastní zhotovení

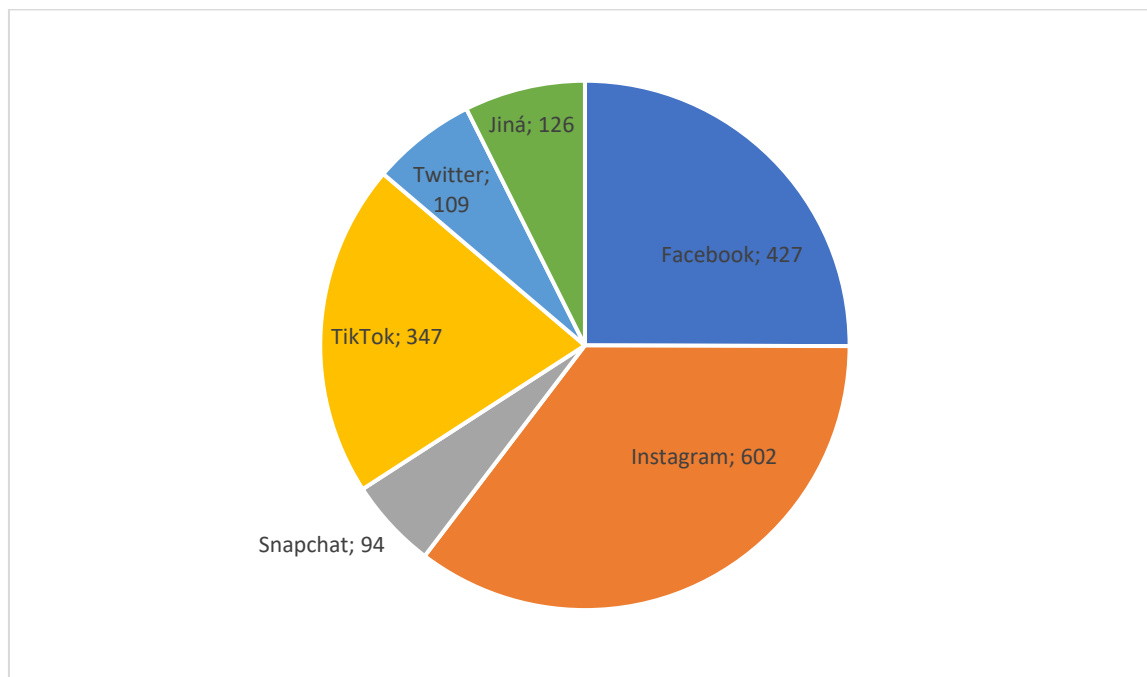
16. otázka: Na které sociální síti jste upozoroval/a kyberšikanu?

Většinou je nejvíce odpovězen Instagram – 60,5 %, kde je možnost zakládání soukromých skupin, komentováním příspěvků a také možnosti soukromých chatovacích místností, a právě tyto možnosti jsou jednoduše možné zneužít ke kyberšikaně.

Na druhém místě se umístil Facebook – 42,9 % funguje na stejném principu jako Instagram. Avšak dospívající v této době více užívají Instagram a Facebook, mnoho z nich ani Facebook nemá. I tak je ale stále rozšířen a problematiku na této platformě lze sledovat.

TikTok – 34,9 %, sama tuto platformu mám a pozoruji na ni velké množství kyberšikan a bohužel je velice těžké na této platformě proti ní bojovat.

Twitter 11 % není pro mě překvapením. Twitter nemá tolik pravidel a uživatelé jsou tzv. Svobodní jakéhokoliv projevu a myšlenek. Snapchat se umístil jako poslední a problematika kyberšikan je na něm minimální - 9,4 %. Dále jsou zvolené i jiné platformy, ty dosáhli až 12,7 %.

Graf 16 - Na které sociální síti jste upozoroval kyberšikanu?

Zdroj: vlastní zhotovení

17. otázka: Na koho se obrátit, když se stanete obětí kyberšikanou Vy, nebo někdo ve vašem okolí?

Je zde zřejmé, že se mladiství první obrátí na své kamarády. Záleží, v jaké míře mají důvěru v rodiče a jak vnímají to, že by pochopili jejich problém. Je pochopitelné, že nejdříve hledají pomoc u svých přátel, kteří jejich problém mohou pochopit více a rychleji. Dále se poměrně ve velkém počtu umístila i policie, což mě mile překvapilo. Zde lze předpokládat, že se může jednat i o osoby, které již měli s kyberšikanou zkušenost a nebojí se na policii dojít.

Skoro stejně se umístila instituce, která se problematikou zaobírá anebo možnost se na nikoho neobrátit. V tomto případě se domnívám, že převažuje strach a tendence problém zvládnout sám. Je možné, že se oběť cítí sama a neví, jak se na někoho obrátit.

Na tuto otázku odpovědělo všech 996 respondentů:

Kamarádi - 613 respondentů

Rodiče - 538 respondentů

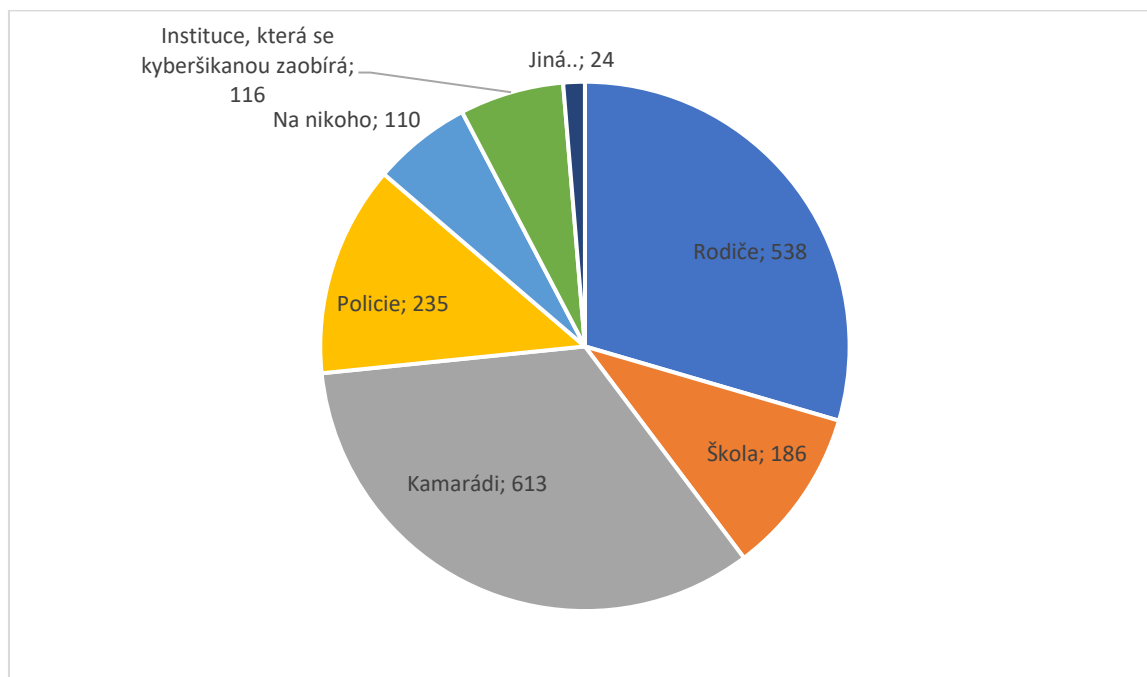
Policie – 235 respondentů

Škola - 186 respondentů

Instituce, která se kyberšikanou zaobírá - 116 respondentů

Na nikoho 110 respondentů

Jiná...- 24 respondentů

Graf 17 - Na koho se obrátit, když se stanete obětí kyberšikanou Vy, nebo někdo ve vašem okolí?

Zdroj: vlastní zhotovení

18. otázka: Byl/a jste poučen/a, jak se bezpečně chovat na internetu?

Z této otázky můžeme usuzovat, že skoro všichni z dotazovaných (996 respondentů) byli na chování na internetu připraveni, ale vzhledem k minulým otázkám je zřejmé, že často nebyl zmíněn pojem kyberšikana, a proto respondenti o tomto pojmu neví a nesečkali se s ním.

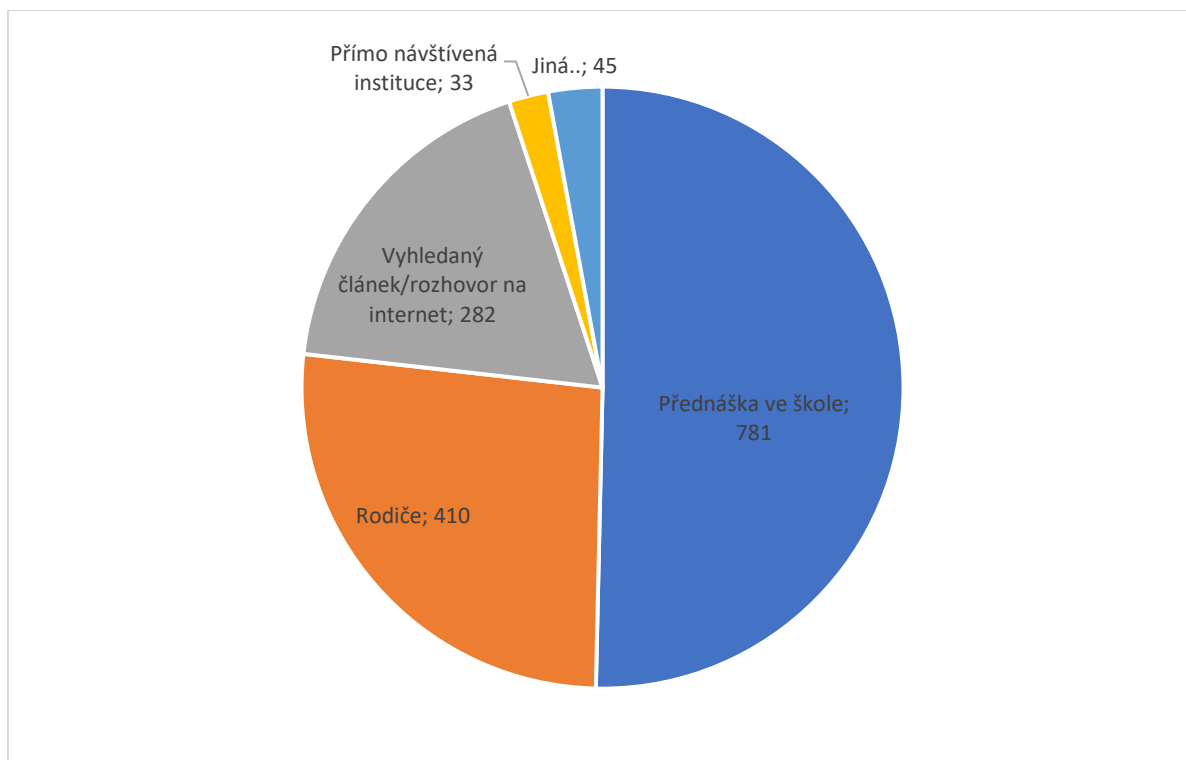

Graf 18 - *Byl/a jste poučena, jak se bezpečně chovat na internetu?*

Zdroj: vlastní zhotovení

19. Otázka: Kým jste byl/a poučen o kyberšikaně?

Zde odpovědělo 995 respondentů, kde 781 z nich dostali přednášku ve škole a tím byli i preventivně informováni o kyberšikaně. Avšak dalších až 200 respondentů tuto odpověď nezvolilo a prevence je tedy pro ně velice malá. Sice je možnost dohledat informace na internetu, nebo promluva s rodiči, ale přednáška ve škole a k ní i příklady jsou mnohdy více poučné.

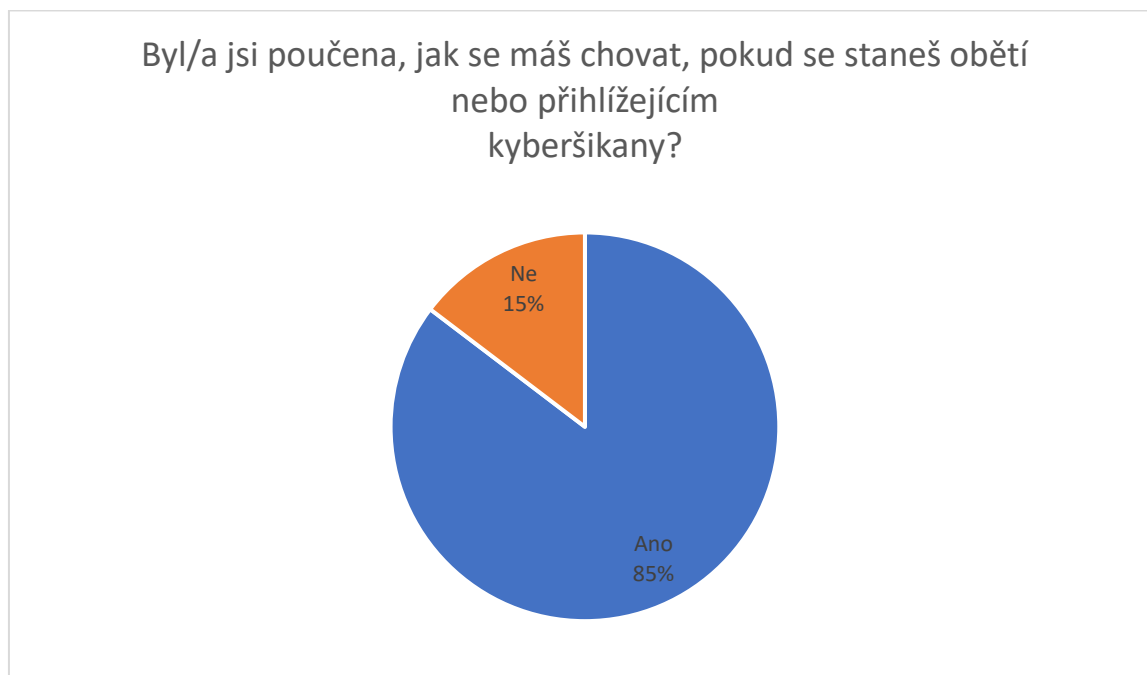

Graf 19 - Kým jste byl/a poučen o kyberšikaně?

Zdroj: vlastní zhotovení

20. otázka: Byl/a jsi poučen/a, jak se máš chovat, pokud se staneš obětí nebo přihlížejícím kyberšikany?

Překvapivě zde odpovědělo 85 % ANO a pouze 15 % NE. Výsledek vychází z 996 odpovědí.

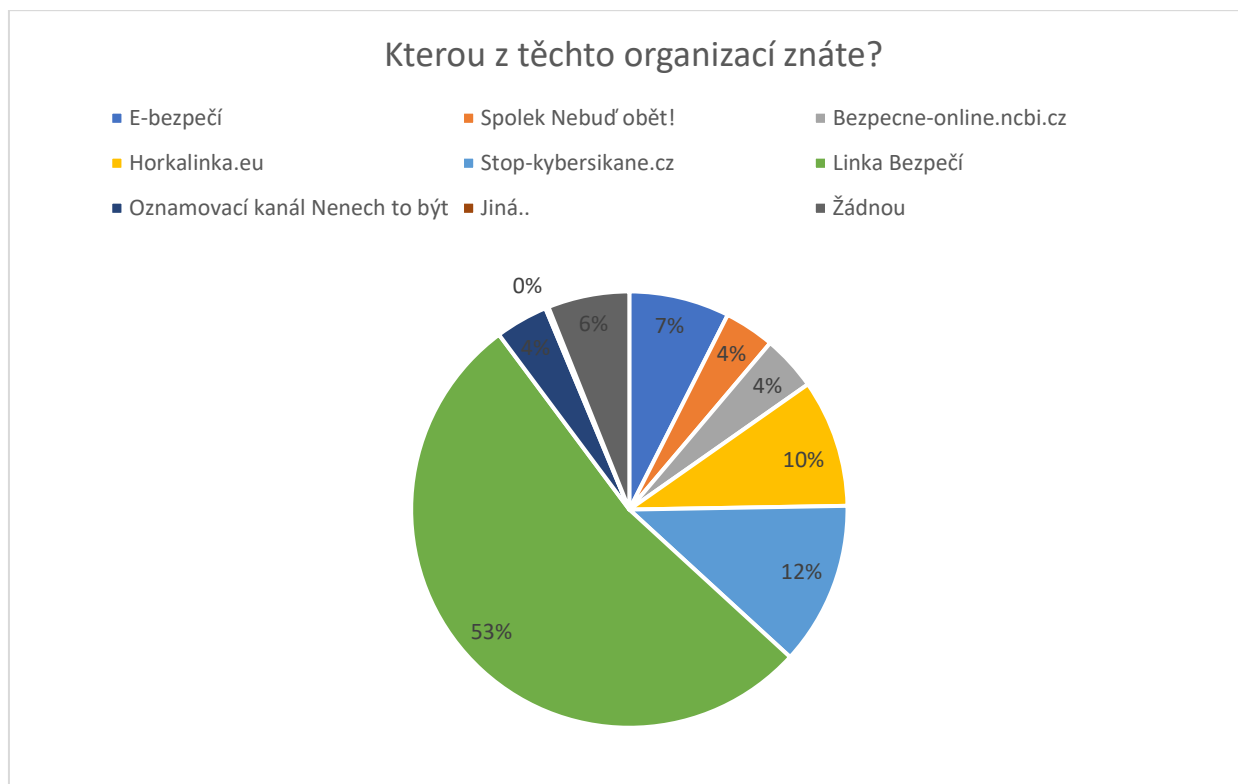

Graf 20 - Byl/a jsi poučen, jak se máš chovat, pokud se staneš obětí nebo přihlížejícím kyberšikany?
Zdroj: vlastní zhotovení

21. otázka: Kterou z těchto organizací znáš?

Tato otázka byla informativní a je zajímavé, že většina zná hlavně a pouze 1 – Linka Bezpečí. Je sice známo, že tato organizace je nejznámější, dostává se do povědomí reklamou například v metru, nebo na internetu, ale důležité ukazovat i jiné možnosti. Na ostatních serverech se můžou dočíst o problematice, jak se bránit a také jak pomoci. Při prevencích ve škole by bylo dobré žákům předávat informativní list se seznamem organizací, aby v případě potřeby věděli, kam se obrátit.

Na tuto otázku odpovědělo 995 respondentů.

Graf 21 - Kterou z těchto organizací znáte?

Zdroj: vlastní zhotovení

6 Shrnutí praktické části

Z praktické části můžeme předpokládat, že se s pojmem kyberšikana setkalo poměrně dost velké % respondentů. Tento dotazník měl nad mé očekávání vysokou účast a těší mě, že jsem měla možnost nahlédnout za oponu této problematiky. Tím, že měl dotazník takto velkou účast a jedna z otázek byla otevřená, kdy měli respondenti možnost vlastní odpovědi, mi pomohlo alespoň trochu pochopit, jak se dnes cítí. Určitě si z toho beru i já sama příklad, kdy jsem kyberšikanu a posměšky na internetu ignorovala. Potvrdilo to mé přesvědčení a vím, že ublížit lze lehko, ale hlavně, že následky jsou dlouhotrvající.

7 Závěr

Tato bakalářská práce byla zaměřena na problematiku kyberšikany na středních školách. Jak jsme se v teoretické části dočetli, tak kyberšikana je hlubší problém, který trápí lidi i mimo školský systém. Což nám ukázala i praktická část, kdy spoustu jedinců, kteří se s kyberšikanou někdy setkali, mají osobní problémy v životě. Mohou se týkat vyjadřování, jejich chování na internetu a obecně strachu se projevit. Spousta z nich si také dokázala odnést něco „pozitivního“ a nyní jsou z nich silnější jedinci, kteří by se dnes nebáli zasáhnout, pokud by se s touto problematikou setkali u někoho jiného a jsou si vědomí toho, jak a s kým by měli své problémy řešit. Tímto se mi potvrdila částečně i hypotéza č. 3. Částečně z důvodu, že ne všichni uvedli fakt, že jsou si toho vědomí, ať to lze tento fakt předpokládat.

Faktem zůstává, že kybernetická šikana není problémem pouze na středních školách, ale můžeme se s ní v životě setkat úplně kdekoliv a kdykoliv. Dalším faktem je, že nikdy nevíme, zda budeme zrovna my ta oběť anebo agresor, ať vědomě anebo ne.

Touto prací jsem se snažila o co nejlepší popis šikany a kyberšikany pro každého čtenáře. Teoretickou částí jsem se snažila čtenáři osvětlit odborněji problematiku, aby pochopil, že se jedná o závažnější téma a nemělo by se brát na lehkou váhu. Ve své praktické části jsem se snažila ukázat, jak tato problematika mohla lidem ublížit a jak je v životě negativně ovlivnila. Právě v praktické části, kde otázka č. 12 nabízela respondentům možnost otevřené odpovědi, jsme mohli zaregistrovat i to, že spousta z nich si nese problémy i dále, než je pouze období na střední škole. Pro mě ty horší případy, které jsem uvedla jako příklady, jsou ty, ze kterých by se měla mládež poučit. Tím se mi potvrdila i hypotéza č. 1. Praktická část nám vlastně ukázala, že svět na sociálních sítích dokáže být krutý a číhá v něm spousta nebezpečí. Ať se jedná o pouhé vtipné komentáře pod příspěvky, nebo vtipná videa, tak nikdy nevíme, komu tím ubližuje a koho nevědomky v popichování podporujeme.

Vzhledem k většímu počtu respondentů jsem měla možnost větší analýzy a hypotéza č. 2 byla vyvrácena. Ač se s pojmem kyberšikana setkala více jak polovinu respondentů, naštěstí byla tato hypotéza vyvrácena tím, že se s kyberšikanou nesešla osobně více jak polovina z nich.

Dle toho, jak jsou dnes sociální sítě známé, je jasné, že kybernetická šikana jen tak nezmizí. Můžeme se však snažit o osvětu a prevenci. Praktická část nám mohla ukázat, že byla a bude tato problematika rozšířena a hypotéza č. 4. je dle mého uvážení potvrzena. Dospívající si neuvědomují následky, nechápou, co může kyberšikana do budoucna jedinci provést a schovávají to za nevinnou legraci. Je tedy potřeba prevenci více rozšířit, snažit se o větší osvětu a hodiny s jakoukoliv institucí, která se problematikou zabývá zahrnovat do učebního programu. Nemusí se vždy jednat o prevenci pouze žáků, ale měla by nastat i osvěta pro rodinné příslušníky, jelikož to jsou ti, kteří mají jeden z největších vlivů na vývoj jedince. Žáci i rodinní příslušníci by měli znát rizika a být si jich vědomí. Žáky by se mělo učit soudržnosti a dbát na jejich dobré třídní vztahy, jak bylo uvedeno i v teoretické části, kdy dobré třídní vztahy umí zastavit, nebo alespoň částečně omezit šikanu a kyberšikanu ve třídě. Nejdůležitější ale je, aby všichni věděli, kam a na koho se mohou obrátit. Pokud

nemají pocit, že jim pomůže někdo doma, měl by pro ně být další možností pedagog, školní anebo by si měli být vědomí toho, na jakou instituci se mohou obrátit.

7.1 Seznam tištěných zdrojů

- BENDL, S.: Prevence a řešení šikany ve škole. 1. Vydání, Praha: ISV, 2003, ISBN 80-86642-08-9
- BOURCET, S., GRAVILLONOVÁ, I. Šikana ve škole, na ulici, doma. 1.vyd., Praha: Albatros, 2006, ISBN 80-00-01552-8.
- ČERNÁ, A. Dědková, L., Macháčková, H., Ševčíková, A., Šmahel, D., Kyberšikana.
- FIELDOVÁ, E. Jak se bránit šikaně, 1. Vydání, Praha: Euromedia Group, a.s. Ikar, 2009., ISBN 978-80-249-1176-2
- KOLÁŘ, M. Bolest šikanování. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 256. ISBN 80-7367-014- 3
- KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny diagnod. Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-123-1
- KOLÁŘ, M. Bolest šikanování. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-014-3
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY.: Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a ve školských zařízeních. Čj.: 28 275/2000-22
- Průvodce novým fenoménem. Č. Budějovice, Grada, 2013, ISBN 978-80-210- 6374-7
- ŘÍČAN, P. Agresivita a šikana mezi dětmi. 1.vyd., Praha: Portál, 1995, ISBN 80-7178-049-9
- ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. Jak na šikanu, 1. Vydání, Praha: Grada Publishing, a.s, 2010., ISBN 978-80-247-2991-6
- ŠMAHAJ, Jan. Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, ISBN: 978-80-244-4227-3
- VÁGNEROVÁ, K. a kol. Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče. 1.vyd., Praha: Portál, 2009, ISBN 80-7367-611-7.

7.2 Seznam elektronických zdrojů

- Co je informační a komunikační technologie [online]. [cit. 2022-02-11] dostupné z: [Co je informační a komunikační technologie? - Správa.sítě.eu \(sprava-site.eu\)](https://sprava-site.eu)
- Fax [online]. [cit. 2022-02-11] dostupné z: [Fax – Multimediaexpo.cz](https://multimediaexpo.cz)
- Fax [online]. [cit. 2022-02-11] dostupné z: [Fax – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)
- Telefon [online]. [cit. 2022-02-11] dostupné z: [Telefon – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)
- Mobilní telefon [online]. [cit. 2022-03-11] dostupné z: [Mobilní telefon – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)
- Počítač [online]. [cit. 2022-03-11] dostupné z: [Úvod do počítačů..pdf \(osu.cz\)](https://osu.cz)
- Počítač [online]. [cit. 2022-03-11] dostupné z: [Počítač – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)
- Osobní počítač [online]. [cit. 2022-03-11] dostupné z: [Osobní počítač – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)
- Internet [online]. [cit. 2022-03-11] dostupné z: [Internet – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)
- Sociální síť [online]. [cit. 2022-04-11] dostupné z: [Sociální síť – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)
- Sociální síť [online]. [cit. 2022-04-11] dostupné z: [Sociální síť: Přehled, seznam a žebříček největších a nejoblíbenějších \(sitevhrsti.cz\)](https://sitevhrsti.cz)
- Chytrý telefon [online]. [cit. 2022-04-11] dostupné z: [Chytrý telefon – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)
- Tablet (počítač) [online]. [cit. 2022-04-11] dostupné z: [Tablet \(počítač\) – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org)
- Šikana [online]. [cit. 2022-05-11] dostupné z: [Šikana - Policie České republiky](https://policie.cz)

- Šikana [online]. [cit. 2022-05-11] dostupné z:

[Šikana – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%9Aikana)

- Šikana není záležitostí jen agresora a oběti, týká se celé přihlížející skupiny [online]. [cit. 2022-05-11] dostupné z:

[Šikana není záležitostí jen agresora a oběti, týká se celé přihlížející skupiny \(spektrumzdravi.cz\)](https://spektrumzdravi.cz/2022/05/11/sikana-neni-zalezitosti-jen-agresora-a-obeti-tyka-se-cel%C3%A9-prihlizejici-skupiny/)

- Jak jsme v dějepise ostrakizovali tak trochu naopak [online]. [cit. 2022-05-11] dostupné z:

[Jak jsme v dějepise ostrakizovali tak trochu naopak \(zszelena42.cz\)](https://zszelena42.cz/jak-jsem-v-dejepise-ostrakizovali-tak-trochu-naopak/)

- Ostrakismus [online]. [cit. 2022-05-11] dostupné z:

[Ostrakismus – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ostrakismus)

- METODICKÝ POKYN MINISTRA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY Č. J. 28 275/2000 [online]. [cit. 2022-08-11] dostupné z:

[Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 - 22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](https://msmt.cz/2022/08/11/metodicky-pokyn-ministra-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-c-j-28-275-2000-22-k-prevenci-a-reseni-sikanovani-mez-zyaky-skol-a-skolskych-zarizeni/)

- Specifický program šikanování [online]. [cit. 2022-08-11] dostupné z:

<https://www.zssvermova.cz/poradenstvi/specificky-program-proti-sikanovani.html>

- Víte co je KYBERŠIKANA? [online]. [cit. 2022-08-11] dostupné z:

[Víte co je KYBERŠIKANA? - Policie České republiky](https://www.policie.cz/vite-co-je-kybersikana/)

- Kyberšikana a prevence [online]. [cit. 2022-08-11] dostupné z:

[Kyberšikana a prevence - E-Bezpečí \(e-bezpeci.cz\)](https://e-bezpeci.cz/kybersikana-a-prevence/)

- Kyberšikana [online]. [cit. 2022-10-11] dostupné z:

[Priloha_7_Kybersikana.doc \(live.com\)](https://live.com/priloha_7_kybersikana.doc)

- Co je kyberšikana? [online]. [cit. 2022-10-11] dostupné z:

[Co je kyberšikana? - E-Bezpečí \(e-bezpeci.cz\)](https://e-bezpeci.cz/co-je-kybersikana/)

- Kyberšikana [online]. [cit. 2022-10-11] dostupné z:

[ZŠ TGM Ivančice, Na Brněnce 1, okres Brno-venkov, příspěvková organizace - Rizika komunikace \(zstgmivancice.cz\)](https://zstgmivancice.cz/zs-tgm-ivan%C3%A7ice-na-brn%C3%A9nce-1-okres-brno-venkov-pri%C5%A1p%C4%9Bvkov%C3%A1-organizace-rizika-komunikace/)

- Kyberšikana [online]. [cit. 2022-10-11] dostupné z:

[Kyberšikana - INTERNETEM BEZPEČNĚ \(internetembezpecne.cz\)](http://internetembezpecne.cz)

- Pomlouvání [online]. [cit. 2022-11-11] dostupné z:

[Pomlouvání - INTERNETEM BEZPEČNĚ \(internetembezpecne.cz\)](http://internetembezpecne.cz)

- Co je flaming [online]. [cit. 2022-11-11] dostupné z:

[Co je flaming - E-Bezpečí \(e-bezpeci.cz\)](http://e-bezpeci.cz)

- Kyberstalking [online]. [cit. 2022-14-11] dostupné z:

[Kyberstalking – Wikipedie \(wikipedia.org\)](http://wikipedia.org)

- Kyberstalking [online]. [cit. 2022-14-11] dostupné z:

[Kyberstalking - INTERNETEM BEZPEČNĚ \(internetembezpecne.cz\)](http://internetembezpecne.cz)

- What Is Cyberstalking? [online]. [cit. 2022-14-11] dostupné z:

[What Is Cyberstalking? \(verywellmind.com\)](http://verywellmind.com)

- Kyberšikana [online]. [cit. 2022-14-11] dostupné z:

[Kyberšikana :: Psychické obtěžování \(webnode.cz\)](http://webnode.cz)

- Co je to stalking a cyberstalking [online]. [cit. 2022-14-11] dostupné z:

[Co je to stalking a cyberstalking - E-Bezpečí \(e-bezpeci.cz\)](http://e-bezpeci.cz)

- Co je kybergrooming? [online]. [cit. 2022-16-11] dostupné z:

[Co je kybergrooming? - E-Bezpečí \(e-bezpeci.cz\)](http://e-bezpeci.cz)

- Co je kybergrooming? [online]. [cit. 2022-16-11] dostupné z:

[Kybergrooming: Online predátoři a kybergrooming](#)

- Sexting [online]. [cit. 2022-16-11] dostupné z:

[Sexting - INTERNETEM BEZPEČNĚ \(internetembezpecne.cz\)](http://internetembezpecne.cz)

- Sexting [online]. [cit. 2022-16-11] dostupné z:

[Sexting.cz - vse, co chcete vedet o sextingu](http://sexting.cz)

- Co je to sexting? [online]. [cit. 2022-16-11] dostupné z:

[O co jde, když se řekne sexting? \(ncbi.cz\)](http://ncbi.cz)

- Happy slapping [online]. [cit. 2022-18-11] dostupné z:

[Happy slapping - E-Bezpečí \(e-bezpeci.cz\)](http://e-bezpeci.cz)

- [Outing, happy slapping](#) [online]. [cit. 2022-18-11] dostupné z:

[Šikana v mobilních telefonech? Outing, happy slapping & spol. \(ncbi.cz\)](http://ncbi.cz)

- [Krádež identity](#) [online]. [cit. 2022-18-11] dostupné z:

[Krádež identity - INTERNETEM BEZPEČNĚ \(internetembezpecne.cz\)](http://internetembezpecne.cz)

- [Výhody kyberšikany pro pachatele](#) [online]. [cit. 2022-20-11] dostupné z:

[Výhody kyberšikany pro pachatele :: Vozdy-blog \(webnode.cz\)](http://webnode.cz)

- [Kyberšikana](#) [online]. [cit. 2022-20-11] dostupné z:

[Kyberšikana – Wikipedie \(wikipedia.org\)](http://wikipedia.org)

- [Kyberšikana](#) [online]. [cit. 2022-20-11] dostupné z:

[Kyberšikana - INTERNETEM BEZPEČNĚ \(internetembezpecne.cz\)](http://internetembezpecne.cz)

- [Kyberšikana: Jak se bránit a rozpoznat?](#) [online]. [cit. 2022-29-11] dostupné z:

[Kyberšikana: Jak se bránit a rozpoznat? - ŽijÚspěšně.cz \(zijuspesne.cz\)](http://zijuspesne.cz)

- [Co je to kyberšikana a jak se jí bránit?](#) [online]. [cit. 2022-29-11] dostupné z:

[Co je to kyberšikana a jak se jí bránit? - Blog Orange Academy](#)

- [Co proti kyberšikaně mohou dělat rodiče?](#) [online]. [cit. 2022-29-11] dostupné z:

[Co proti kyberšikaně mohou dělat rodiče? - Šikana - Minimalizace šikany](http://minimalizacesikany.cz)

[\(minimalizacesikany.cz\)](http://minimalizacesikany.cz)

- [Policie ČR](#) [online]. [cit. 2022-1-12] dostupné z:

[Úvodní strana - Policie České republiky](#)

- [Horká linka](#) [online]. [cit. 2022-1-12] dostupné z:

[Horká linka – Krádež fotografie na Facebooku \(horkalinka.com\)](http://horkalinka.com)

- [Informace o projektu](#) [online]. [cit. 2022-5-12] dostupné z:

[Informace o projektu - E-Bezpečí \(e-bezpeci.cz\)](http://e-bezpeci.cz)

- Linka bezpečí [online]. [cit. 2022-5-12] dostupné z:

[Linka bezpečí | Pomáháme dětem a studentům \(linkabezpeci.cz\)](https://linkabezpeci.cz)

- Jak se chránit před kyberšikanou a jak se bránit kyberútočníkům [online]. [cit. 2022-8-12] dostupné z:
[Jak se chránit před kyberšikanou a jak se bránit kyberútočníkům - E-Bezpečí \(e-bezpeci.cz\)](https://e-bezpeci.cz)
- Prevence – kyberšikana [online]. [cit. 2022-8-12] dostupné z:
[PREVENCE - Kyberšikana - Policie České republiky](https://www.policie.cz/prevence-kyberšikana)
- Bezpečnost na internetu: znáte tato pravidla i vy? [online]. [cit. 2022-8-12] dostupné z:
[Bezpečnost na internetu: znáte tato pravidla i vy? - Internet pro všechny \(internetprovsechny.cz\)](https://internetprovsechny.cz)

7.3 Seznam grafů

<i>Graf 1 – Kolik je Vám let?</i>	<i>37</i>
<i>Graf 2 – Pohlaví.....</i>	<i>38</i>
<i>Graf 3 – Jaké komunikační technologie používáte?</i>	<i>39</i>
<i>Graf 4 – K čemu využíváte internet?</i>	<i>40</i>
<i>Graf 5 – Kolik hodin denně trávíte na sociálních sítích?.....</i>	<i>41</i>
<i>Graf 6 – Na jaký typ střední školy jste chodil/a?</i>	<i>42</i>
<i>Graf 7 – Setkal/a jste se někdy s pojmem kyberšikana?</i>	<i>43</i>
<i>Graf 8 – Byl/a jste někdy svědkem kyberšikany na střední škole?</i>	<i>44</i>
<i>Graf 9 – V jaké souvislosti jste se setkal/a s kyberšikanou?.....</i>	<i>45</i>
<i>Graf 10 - Pokud ano, kdo z Vašeho okolí byl šikanován?</i>	<i>46</i>
<i>Graf 11 - Snažil/a jste se dané osobě pomoci?.....</i>	<i>47</i>
<i>Graf 12 - Jakým způsobem jste byl/a ovlivněn po zkušenosti s kyberšikanou</i>	<i>49</i>
<i>Graf 13 - Pokud jste problém pomohl/a řešit, k jakému došlo závěru.....</i>	<i>50</i>
<i>Graf 14 - Byl/a jste někdy přímo součástí kyberšikany? V jakékoliv formě.....</i>	<i>51</i>
<i>Graf 15 - Jaké sociální sítě používáte nejvíce?.....</i>	<i>52</i>
<i>Graf 16 - Na které sociální síti jste upozoroval kyberšikanu?</i>	<i>53</i>
<i>Graf 17 - Na koho se obrátit, když se stanete obětí kyberšikany Vy, nebo někdo ve vašem okolí?</i>	<i>54</i>
<i>Graf 18 - Byl/a jste poučena, jak se bezpečně chovat na internetu?</i>	<i>55</i>
<i>Graf 19 - Kým jste byl/a poučen o kyberšikana?</i>	<i>56</i>
<i>Graf 20 - Byl/a jsi poučen, jak se máš chovat, pokud se staneš obětí nebo přihlížejícím kyberšikany?</i>	<i>57</i>
<i>Graf 21 - Kterou z těchto organizací znáte?</i>	<i>58</i>

7.4 Seznam příloh

Příloha – Použitý dotazník

Příloha: dotazník

Šikana ve škole

Ahoj,

věnuj prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku.

1 Kolik je Vám let?

Nápověda k otázce: *Prosím o odpověď těch, kteří jsou na střední škole, nebo již dostudovali..*

- 13-15let 15-19let 19let a více

2 Pohlaví:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Žena Muž

3 Jaké komunikační technologie používáte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Mobilní telefon Notebook Stolní počítač Tablet Jiné

4 K čemu nejvíce využíváte internet:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Komunikace s. (přáteli, rodinou, kolegy v práci..) Sociální sítě Surfování na webových stránkách, vyhledávání informací Sledování videí
 Hraní her Jiné

5 Kolik hodin denně trávíte na sociálních sítích?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- méně než 1 hodinu 1-2 hodiny 2 a více hodin

6 Na jaký typ střední školy jste chodil/a?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Střední škola Gymnázium Odborné učiliště

7 Setkal/a jste se někdy s pojmem kyberšikana?

Nápověda k otázce: *Kyberšikana je myšlená dlouhodobě, není to jako např. jednorázové urážení. Jedná se o šikanování jiné osoby pomocí informačních technologií - internetu, mobilních telefonů, apod. (např. vydírání, ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrašování apod.)*

- Ano Ne

8 Byl/a jste někdy svědkem kyberšikany na střední škole?

- Ano Ne

9 V jaké souvislosti jsi se setkal/a s kyberšikanou?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- SMS Vyhrožování fotografií/videem E-mailem Chatovací místnosti/soukromý chat Sociální sítě (např. komentáře, sdílení videí s výsměchem)
- Nesetkal jsem se.
- Jiná:

10 Pokud ano, kdo z Vašeho okolí byl šikanován?

- Já Spolužák Někdo, koho jsem znal Neznám nikoho

11 Snažil/a jste se dané osobě pomoci?

- Ano, zastal/a jsem se dané osoby a nahlásil jsem šikanu profesorovi. Ano, zastal/a jsem se. Řešil/a jsem problém pouze s danou osobou. Konzultoval/a jsem problém s rodiči.
- Ne, bál/a jsem se zasáhnout. Ne, ignoroval/a jsem problém. Nikoho takového z mého okolí neznám.

12 Jakým způsobem jste byl/a ovlivněn po zkušenosti s kyberšikanou:

Nápověda k otázce: *Pokud jste se s šikanou setkal/a (ve smyslu strach z okolí, vlastní bezpečí, umění se bránit):*

13 Pokud jste problém pomohl/a řešit, k jakému došlo závěru?

- Problém se vyřešil a šikana ustala. Šikana se zhoršila a vyprovokovala agresora. Problém byl ignorován a neřešil se.

14 Byl/a jste někdy přímo součástí kyberšikany? V jakékoliv formě.

- Ano Ne

15 Jaké sociální sítě využíváte:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Facebook Instagram TikTok Snapchat Twitter Jiná

16 Na které soc. síti jste upozoroval/a kyberšikanu:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Facebook Instagram Snapchat TikTok Twitter Jiná

17 Na koho se obrátíte, když se stanete obětí kyberšikany vy, nebo někdo ve vašem okolí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Rodiče Škola Kamarádi Policie Na nikoho Instituce, která se kyberšikanou zabývá
 Jiná...

18 Byl/a jsi poučena, jak se bezpečně chovat na internetu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano Ne

19 Kým jste byl/a poučen o kyberšikaně:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Přednáška ve škole Rodiče Vyhledaný článek/rozhovor na internetu Přímou navštívená instituce
 Jiná...

20 Byl/a jsi poučena, jak se máš chovat, pokud se staneš obětí nebo přihlížejícím kyberšikanou?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano Ne

21 Kterou z těchto organizací znáte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- E-bezpečí Spolek Nebuď obětí! Bezpečne-online.ncbi.cz Horkálinka.eu Stop-kybersikane.cz
 Linka bezpečí Oznamovací kanál Nenech to být Žádnou
 Jiná...

